

Sosiaali- ja terveysministeriön

tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2020

Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2020

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

© 2021 tekijät ja sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN pdf 978-952-00-9711-0

ISSN pdf 2242-0037

Taitto Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Helsinki 2021

Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2020

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:9

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t Sosiaali- ja terveysministeriö

Kieli Suomi

Sivumäärä 97

Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveysministeriö -kirjanpitoyksikön vuoden 2020 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.

Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.

Asiasanat tilinpäätös, talous, toimintakertomus

ISBN PDF 978-952-00-9711-0

ISSN PDF 2242-0037

Asianumero VN/2770/2021

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9711-0>

Social- och hälsovårdsministeriets bokslut och verksamhetsberättelse för 2020

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2021:9

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Författare Social- och hälsovårdsministeriet

Språk finska

Sidantal 97

Referat Bokslutet för året 2020 för bokföringsenheten Social- och hälsovårdsministeriet består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäkts- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.

Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhällsliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.

Nyckelord bokslut, ekonomi, verksamhetsberättelse

ISBN PDF 978-952-00-9711-0

ISSN PDF 2242-0037

Ärendenr. VN/2770/2021

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9711-0>

Sisältö

1	JOHDON KATSAUS	7
2	TULOKSELLISUUS	11
2.1	Korona.....	11
2.2	Palvelut	13
2.3	Toimintakyky	19
2.4	Toimeentulo	20
2.5	Horisontaaliset tavoitteet.....	22
2.6	Lainsäädäntö.....	23
2.7	Muu toiminta.....	23
3	VAIKUTTAVUUS.....	27
3.1	Toiminnan vaikuttavuus	27
3.2	Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	39
4	TOIMINNAN TEHOKKUUS.....	42
4.1	Toiminnan tuottavuus	42
4.2	Toiminnan taloudellisuus.....	42
4.3	Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	47
4.4	Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus.....	50
5	TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA.....	51
5.1	TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA	51
5.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu.....	53
6	HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN.....	55
7	TILINPÄÄTÖSANALYYSI.....	60
7.1	Rahoituksen rakenne	60
7.2	Talousarvion toteutuminen	60
7.3	Tuotto- ja kululaskelma	64
7.4	Tase	66

8	SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA	68
9	ARVIOINTIEN TULOKSET	70
10	YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTÖKSISTÄ	71
	10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot	71
	10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	71
11	TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA	72
12	TUOTTO- JA KULULASKELMA	84
13	TASE.....	86
14	LIITTEET	88
15	ALLEKIRJOITUS	97

1 JOHDON KATSAUS

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kertomusvuosi oli poikkeuksellinen covid-19 -pandemian takia. Hallinnonalan resursseja keskitettiin epidemian torjuntaan ja hoitoon. Samalla jatkettiin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman toteutusta.

Covid-19-epidemian kehitystä seurattiin tarkasti tammikuusta alkaen, ja helmi-maaliskuun vaihteessa epidemian leviämisen uhka realisoitui. Säädösvalmisteluun liittyvät suunnitelmat muuttuivat vuonna 2020 hyvin paljon covid-19-epidemian vuoksi; esimerkiksi tartuntatautilakiin tehtiin useita väliaikaisia muutoksia, ja työttömyysturvaa koskevaan lainsäädäntöön tehtiin väliaikaisia muutoksia ihmisten toimeentulon turvaamiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Valtioneuvoston yleisistunto totesi 16.3.2020, että maassa vallitsevat koronavirustilanteen vuoksi poikkeusolot, ja valmiuslain toimivaltuuksia otettiin käyttöön. Toimivaltuuksien käyttöönotto- ja jatkamisasetuksia valmisteltiin lukuisia ja tämä valmistelu työllisti STM:tä paljon. Valtioneuvosto teki 15.6.2020 päätökset, joilla asetukset kumoutuivat 16.6.2020.

Viestiminen tehokkaasti ja vaikuttavasti niin medialle, kansalaisille kuin sidosryhmillekin onnistui STM:ltä samalla, kun ministeriön julkisuudessa totutusta huomattavasti näkyvämpi rooli koronaepidemian hoidossa työllisti viestinnän ja asiantuntijat aivan uudenlaisen paineen alla.

Huolimatta covid-19-epidemiasta hallitusohjelman toteuttamisessa onnistuttiin pääosin suunnitelmien mukaisesti. Tämä oli mahdollista sen ansiosta, että ministeriön henkilöstö oli erittäin sitoutunutta tehtäviinsä ja valmis joustamaan muun muassa työajoissa. Valtaosalla henkilöstöstä säännöllinen työaika riitti pääsääntöisesti tehtävien hoitamiseen. Tehtäväjärjestelyistä, töiden priorisoinneista ja lisärekrytoinneista huolimatta suurella osalla virkamiehistä oli vuonna 2020 erittäin suuri työkuorma. Ministeriössä tehtiin vuonna 2020 poikkeuksellisen paljon ylitöitä. Keskeiseksi työn riskiksi tunnistettiin kiireen ja liian suuren työmäärän aiheuttama uupuminen. Henkilöstön jaksamista pyrittiin tukemaan johtamisen keinoin, muun muassa korostamalla esimiehen tukea.

Parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työ käynnistyi maaliskuussa 2020, ja sosiaaliturvan ongelmalähtöisen tilannekuvan rakentaminen on edennyt laajapohjaisessa yhteistyössä. Yhteisen tilannekuvan pohjalta komitea lähtee rakentamaan sosiaaliturvauudistuksen tiekarttaa ja linjaamaan uudistuksen suuntia.

Ns. sote-lakipaketti eli hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annettiin eduskunnalle 8.12.2020. Sosiaali- ja terveyspalveluiden nykyisten järjestämisvastuullisten toimijoiden alueellista kehittämistä tuetaan vuosina 2020—2021 rakenneuudistuksen valtionavustushankkeilla. Valtionavustusta myönnettiin erityisesti sote-palveluiden järjestämistehtävän kehittämiseen ja yhtenäistämiseen.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa kehitetään sekä perustason sosiaalipalveluja, että terveyspalveluja. Ohjelma tähtää sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapojen uudistamiseen, palveluiden saatavuuden parantamiseen ja asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien kehittämiseen. Ohjelma ja sen tavoitteet nivoutuvat yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen kansallisen ja alueellisen valmistelun kanssa.

Ministeriön hallinnonalalla toteutetaan työohjelmien kokonaisuutta, jonka avulla tuetaan hallitusohjelmatavoitteen mukaista 75 % työllisyysasteen saavuttamista varmistamalla työvoiman työkykyä, työhyvinvointia ja työelämän kohtaantoa. Koronan myötä on syntynyt aivan uudenlaisia jakolinjoja työssä käyvien keskuuteen. Jakolinjat koskevat erityisesti työhön liittyviä terveysriskejä, pandemian aikaan saamaa henkistä työkuormitusta ja työmarkkina-aseman haavoittuvuutta.

Hallitusohjelman keskeiset tasa-arvohankkeet etenivät suunnitelman mukaisesti: hallituksen tasa-arvo-ohjelma hyväksyttiin, palkka-avoimuutta käsittelevä kolmikantainen työryhmä aloitti toimintansa ja samapalkkaisuusohjelmaneuvottelut saatiin päätökseen.

Muissa hallitusohjelmaa tukevissa hankkeissa valmisteltiin muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskeva lainsäädäntö, lääkehuoltoa koskevan lainsäädännön uudistaminen sekä työttömyysturvalain ja aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaisten etuuksien uudistaminen. Vanhuspalvelulakiin lisättiin säännökset henkilöstön sitovasta vähimmäismitoituksesta iäkkäiden henkilöiden pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Valtion tutkimusrahoitusta laajennettiin yliopistotasoiseen sosiaalityön tutkimukseen. Terveysalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian uusi tiekartta valmistui. Tie-

kartta sisältää toimenpiteet kesken olevien tehtävien jatkamiseen sekä uusia toimenpiteitä, jotka vahvistavat erityisesti sosiaalihuollon ja digitalisaation näkökulmia. Genomi- ja biopankkilakien valmistelua, kansallisten osaamiskeskittymien kehittämistä ja toisiolain toimeenpanoa on jatkettu.

Koronaviruspandemiaan vastaaminen edellytti tiivistä kansainvälistä yhteistyötä ja asiantuntija-apua myös muille hallinnonaloille. STM edisti kansainvälisessä toiminnassaan pandemiavalmiutta ja -vastetta, hyvinvointitaloutta, digitaalisuutta ja innovaatiota sekä sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia yhteyksissä sekä kahdenvälisessä yhteistyössä.

Koronaviruspandemia hallitsi vahvasti EU-terveyssektorin toimia. Terveysministerit kokoontuivat säännöllisesti kriisin hoitamiseksi ja koronatilanteen seuranta nousi säännölliseksi aiheeksi Eurooppa-neuvoston asialistalle. STM valmisteli Suomen osallistumista EU:n yhteishankintamekanismiin covid-19-rokotteiden hankkimiseksi. Suomi osallistui myös EU:n lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden yhteishankintoihin.

Arvio toimintaympäristön keskeisistä riskeistä

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa on eroja sosioekonomisten ryhmien, sukupuolten, valtaväestön ja vähemmistöjen sekä maantieteellisten alueiden välillä. Covid-19 -epidemia on edelleen korostanut näitä eroja. Huono-osaisuus kasautuu samoille henkilöille ja samoille alueille. Kasvava polarisaatio johtaa turvattomuuden kokemusten eriytymiseen, ja väestöryhmät kokevat uhkiksi eri asioita.

Väestö ikääntyy, työikäisten määrä vähenee ja syntyvyys laskee. Hyvinvointiyhteiskunnalle negatiivista kehitystä voidaan tulevaisuudessa ehkäistä työperäisellä maahanmuutolla ja pidemmällä työurilla. Pitkällä aikavälillä työn, toimeentulon ja hyvinvoinnin rakenteita joudutaan arvioimaan kriittisesti, jos nuorista tulee läntisissä yhteiskunnissa vähemmistö.

Tavoitteena on, että palvelut ja etuudet toimivat tulevaisuudessa saumattomasti yhteen. Keskeisintä on huolehtia ihmisten työ- ja toimintakyvystä, riittävästä palveluista ja hoivasta. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman keskeisimpänä tavoitteena on siirtää toiminnan painotus ehkäisevään ja ennakkoivaan työhön ja varmistaa palveluiden monialaisuus ja yhteen toimivuus. Työn murroksessa keskeistä on työllisyyden, yrittäjyyden, aktiivisuuden, omatoimisuuden, osallisuuden ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Kaksi eduskuntakautta kestävä sosiaaliturvauudistus valmistellaan avoimella ja uudistuneella komiteatyöllä.

Saavuttamalla 75 %:n työllisyyden varmistamme kestäväen rahoituspohjan eriarvoisuuden vähentämiseksi. Tavoitteen kannalta keskeistä on lisätä työvoiman tarjontaa ja kysyntää ja ratkoa kohtaanto-ongelmaa. Teknologian kehitys muuttaa voimakkaasti toimialoja ja synnyttää samalla uusia työtehtäviä. Sukupuolten tasa-arvossa on tapahtunut edistystä, mutta haasteita on edelleen erityisesti palkkatasa-arvossa ja naisten asemassa työelämässä, jossa epätyypilliset työsuhteet kasautuvat naisille.

Toimintaympäristön keskeiset riskit ovat korostuneet covid-19 -epidemian seurauksena. Epidemian seurannaisvaikutukset hyvinvointiin, yhdenvertaisuuteen ja rahoituspohjan turvaamiseen voivat olla vakavia. Niitä on seurattava ja niiden tunnistamiseen sekä tarvittaviin korjausliikkeisiin on varauduttava poikkihallinnollisesti sekä tiiviissä yhteistyössä työelämän ja muiden toimijoiden kanssa. Samalla kriisin paljastamat tarpeet johtamisen tietopohjan vahvistamiseen ja palveluiden digitalisointiin on avoimesti tutkittava ja hyödynnettävä.

2 TULOKSELLISUUS

Toimintakertomuksessa ministeriön tuloksellisuutta on kuvattu hallinnonalan strategian neljän strategisen painopisteen mukaisesti jaoteltuna: toimintakyky, toimeentulo, palvelut ja horisontaaliset. Strategisia painopisteitä toteutetaan neljällä ohjelmalla: SOTE, SOTU, työkyky ja tasa-arvo. Pääministeri Marinin hallitusohjelma sekä hallituksen toimintasuunnitelman tavoitteet on kytketty strategiin painopisteisiin. Suoraan hallitusohjelman toimintasuunnitelmasta johdettujen asioiden lisäksi ministeriössä tehdään muita merkittäviä hankkeita, joista on raportoitu erikseen.

2.1 Korona

Koronapandemia vaikutti merkittävästi vuoden 2020 toimintaan sosiaali- ja terveysministeriössä sekä sen hallinnonalalla. STM on vastannut ministeriön toimivaltaan kuuluen tartuntataudin torjunnan, ohjauksen ja valvonnan tehtävistä. Toukokuusta lähtien ministeriön toimet ovat kytkeytyneet valtioneuvoston hybridistrategian toimintamalliin. Epidemian hallinnonalat ylittävä luonne korosti entisestään valtioneuvoston sisäistä ja muiden viranomaisten välistä koordinaatiota sekä yhteistyötä. Toisaalta pandemian rajat ylittävä luonne korosti myös kansainvälisen toiminnan merkitystä. Epidemian myötä ministeriö yhdessä alaistensa virastojen kanssa tehosti merkittävästi kuntien, kuntayhtymien ja sairaanhoitopiirien kanssa käytävää ohjausta, vuorovaikutusta ja viestintää. Epidemia vaikutti merkittävästi myös ministeriön viestinnällisten tehtävien kasvuun.

Hallitus totesi 16.3.2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan koronavirusepidemian vuoksi poikkeusoloissa ja päätyi valmiuslain (1552/2011) mukaisten toimivaltuuksien käyttöönottoon. Lainvalmistelu työllisti ministeriötä merkittävästi, sillä kevään aikana laadittiin useita valmiuslain käyttöönotto- ja soveltamisasetuksia sekä niiden kumoamisasetuksia. Valmiuslain mukaiset poikkeusolot todettiin päättyneeksi 15.6.2020, minkä jälkeen myös valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käytöstä luovuttiin. Kevään aikana ministeriössä oltiin tunnistettu merkittävä määrä normaaliolojen lainsäädännön muutostarpeita epidemiatilanteen hallitsemiseksi. Tämä lainvalmistelu aloitettiin ministeriössä jo keväällä, ja se työllisti huomattavasti läpi vuoden. Tartuntatautien torjuntatyötä toteutettiin kesäkuusta alkaen tartuntatautilaissa (1227/2016) määritellyin toimivaltuuksin. Lainsäädäntötoimien lisäksi ministeriön hallinnonalalla korostui erilaisten ohjeistuksien ja suositusten laatiminen. Ministeriön lainsäädäntö- ja suositusvalmistelussa korostuivat muun muassa eri-

laiset riskiryhmien suojeluun tähtäävät ohjeistukset ja suositukset, kokoontumisrajoitukset, matkustamiseen liittyvät terveysturvallisuustoimet, ravitsemusliikkeiden toiminnan rajoittaminen sekä työsuojelulliset toimet.

Valtioneuvosto teki 6.5.2020 periaatepäätöksen koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi. Strategian avulla siirryttiin laajamittaisista rajoitustoimenpiteistä hallitusti aiempaa kohdennetumpiin toimenpiteisiin. Hybridistrategian toimintasuunnitelma annettiin periaatepäätöksen mukaisesti 7.9.2020, ja sitä päivitettiin joulukuussa 2020.

Rajaliikenteen sääntely ja rajanylitysten terveysturvallisuustoimien rooli korostuivat kevästä lähtien. Laajimmat rajoitustoimet painottuivat valmiuslain toimivaltuuksien alaiseen aikaan. Sosiaali- ja terveysministeriö oli yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa valmistelemassa maahantuloedellytyksien lainsäädäntöä sekä rajan ylityksissä noudatettavia terveysturvallisuusohjeistuksia.

Suuren kansainvälisen kysynnän vuoksi ja valtakunnallisen suojavälinemateriaalien riittävyyden turvaamiseksi loppukevästä 2020 asetettiin valmisteluryhmä (LOG 5), jonka tehtävänä oli arvioida kriittisten suojamateriaalien käyttöastetta, kulutusta ja riittävyyttä. Sosiaali- ja terveysministeriö teki yhteistyötä eri viranomaisten kanssa koronaviruksen torjuntaan liittyvän materiaallisen valmiuden turvaamiseksi. Kansallisen testausstrategian tukemiseksi sosiaali- ja terveysministeriöön perustettiin elokuun lopussa myös koronatestausvalmiuden kansallinen koordinaatioryhmä (LAB 7), jonka yhtenä tehtävänä oli muodostaa valtakunnallinen tilannekuva sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla olevasta kriittisestä laboratoriomateriaalista koronavirusepidemiaan liittyen. Ministeriö ryhtyi yhdessä muiden viranomaisten kanssa seuraamaan myös lääkkeiden riittävyyttä ja saatavuutta.

Tartuntojen leviämisen yhtenä ehkäisytoimenpiteenä suunniteltiin ja toteutettiin Koronavilkku. Koronavilkku-sovellus julkaistiin 31.8.2020. Koronavilkun avulla ihmiset voivat itse osallistua viruksen leviämisen estämiseen ja suojella omaa ja läheistensä terveyttä. Sovellus nopeuttaa virukselle altistuneiden tavoittamista ja tartuntaketjujen katkaisemista. Vapaaehtoisen sovelluksen kahden miljoonan latauksen raja meni rikki kaksi viikkoa sen jälkeen, kun Koronavilkku tuli ladattavaksi sovelluskauppoihin. Loppuvuodesta annettiin EU-yhteentoimivuuden mahdollistava tartuntatautilain muutos.

Covid-19 rokotteen kansainvälinen kehittäminen alkoi nopealla aikataululla keväällä 2020. Maailman terveysjärjestö (WHO) koordinoi eri rokotteen turvallisuuden tarkastelua, ja lääkeviranomaiset sekä EU-komissio olivat alusta asti mukana rokotteen kehitystyössä.

Euroopan unionin komissio on neuvotellut 27 jäsenmaan puolesta sopimukset kuuden eri valmistajan kanssa koronarokotteista ja Suomi on mukana kaikissa komission neuvottelemisissa sopimuksissa. Suomi saa muiden EU-maiden tapaan väkilukuun perustuvan osuuden kunkin sopimuksen mukaisesta EU:n yhteishankinnan kokonaismäärästä. Suomen tavoite on kansallisen rokotestrategian mukaisesti suojata koko väestö covid-19 rokotteilla, kun turvallisia, myyntiluvallisia ja tehokkaita rokotteita on saatavilla. Sosiaali- ja terveysministeriö on ollut yhdessä THL:n kanssa valmistelemassa kansallista rokotestrategiaa sekä ohjaamassa rokotehankintoja ja rokotestrategian alueellista toimeenpanoa.

Joulukuussa Euroopan lääkevirasto (EMA) antoi ehdollisen myyntiluvan ensimmäiselle koronarokotteelle. Ensimmäinen pieni erä rokotteita saapui Suomeen vuoden 2020 lopussa ja heti joulukuun lopussa aloitettiin rokotukset.

Erilaisten epidemian hillitsemiseksi tehtävien toimien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on ollut osaltaan tunnistamassa ja arvioimassa koronaepidemian lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksia väestön terveyteen ja toimintakykyyn, tasa-arvoon sekä toimeentuloon. Varsinaisten epidemiatoimien ohella ministeriön työssä onkin korostunut muun muassa epidemian negatiivisten sosiaalisten ja terveysvaikutusten hillintään tähtäävä työ, sekä pitkäaikaisempien elpymistoimien suunnittelu. Ministeriö on osaltaan osallistunut myös erilaisten valtionavustusten ja -osuuksien valmisteluun.

2.2 Palvelut

Sote-uudistuksen tavoitteena perustason palveluja vahvistetaan ja painopistettä siirretään ehkäisevään työhön. Tavoitteena on varmistaa, että palvelut vastaavat ihmisten tarpeisiin ja ongelmiin voidaan puuttua ajoissa. Uudistuksessa muutetaan rakenteita ja kehitetään palveluja.

Sote-uudistuksen lainsäädäntövalmistelu huipentui joulukuussa, kun hallitus antoi eduskunnalle esityksen hyvinvointialueiden perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi. Esitys oli lausuntokierroksella kesän ajan ja loppusyksystä järjestettiin ministerivetoinen sote-maakuntakierros tukemaan mm. lausuntopalautteen antamista. Lopullisessa esityksessä ehdotetaan 21 hyvinvointialueen perustamista ja Uudellemaalle erillisratkaisua, jossa Uudellamaalla olisi neljä hyvinvointialuetta. Helsingin kaupungille jäisi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu. Lisäksi Uudellamaalla erikoissairaanhoidon järjestämisestä vastaisi HUS-yhtymä. Lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan porrastetusti siten, että palvelujen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta.

Sote-palveluiden rakenteiden alueelliseen kehittämiseen myönnettiin valtionavustusta yhteensä 120 miljoonaa euroa. Tätä niin kutsuttua rakenneuudistuksen valtionavustusta myönnettiin kaikille alueille ja hankkeiden tavoitteena on tukea alueellista valmistelua, johtamisen ja ohjauksen kehittämistä sekä toimintatapojen ja prosessien uudistamista ja yhtenäistämistä digitaalisten välineiden avulla. Vuonna 2020 jatkettiin valtion ja alueiden välistä vuoropuhelua pitämällä ohjausneuvottelut loka-joulukuussa. Neuvottelut pidettiin kaikkien lakiluonnoksen mukaisten hyvinvointialueiden kanssa ja lisäksi neuvoteltiin ensimmäistä kertaa myös yhteistoiminta-alueiden kanssa. Yhteistoiminta-alueita (YTA-alueet) perustettaisiin viisi alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten.

Sote-ministeriryhmän linjauksen mukaisesti aloitettiin monikanavaisen rahoituksen selvitystyö loppuvuodesta 2020. Virkaryhmän toimikausi on maaliskuuhun 2021 saakka.

Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation edistämisen rakenteita ja keinoja uudistettiin yhdistämällä SoteDigi Oy ja Vimana Oy DigiFinland Oy:ksi, joka tuottaa monialaisesti palveluja. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan palautetaan 50 miljoonaa euroa SoteDigi Oy:n pääomistusta, jolla hankitaan palveluja tulevana vuosina DigiFinland Oy:ltä. Valtakunnallisen ohjauksen tarpeista tehtiin kysely sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille ja kehittämistyötä jatketaan vuonna 2021 perustamalla mm. uusia yhteistyöryhmiä.

Peruspalveluja kehitettiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa. Tulevaisuuden sote-keskusohjelman tavoitteina on vahvistaa perustason palveluita ja parantaa palveluiden saatavuutta, jatkuvuutta, laatua ja vaikuttavuutta sekä vahvistaa monialaisuutta ja yhteentoimivuutta. Ohjelman tarkoituksena on perustaa Suomeen laaja-alaisia sosiaali- ja terveyskeskuksia, joista asiakas saa avun yksilöllisiin tarpeisiin yhdellä yhteydenotolla. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa toteutettiin alueellisilla kehittämishankkeilla, jotka käynnistyivät kesällä. Hankkeisiin myönnettiin valtionavustuksia noin 70 miljoonaa euroa. Hankkeissa kehitetään mm. perusterveydenhuollon vastaanottoja, suun terveydenhuoltoa, sosiaalityötä, kotihoitoa, avokuntoutusta, mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä ennalta ehkäiseviä palveluita. Erityistä huomiota on kiinnitetty kehitettyjen toimintamallien viestintään ja jalkauttamiseen koko Suomessa. Sosiaalihuollon kehittämisohjelman toimenpiteitä on sisällytetty kaikkiin alueellisiin hankkeisiin.

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020—2030 julkaistiin ja käynnistettiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa. Ohjelman tavoitteena on parantaa psykososiaalisten hoitojen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja kehittää niitä tukeva erikoissairaanhoidon ja perustason vä-

listä yhteistyötä. Vuonna 2020 painotettiin kaikilla alueilla erityisesti yleisimpien mielenterveyshäiriöiden ehkäisyyn ja hoitoon soveltuvien menetelmien käyttöönottoa opiskeluhuollossa.

STM vastasi Tulevaisuuden sote-keskusohjelman kansallisesta koordinaatiosta, valtionavustusprosessista ja hankkeiden valvonnasta. THL toteuttaa sopimukseen perustuen toimeenpanon tuen alueellisille hankkeille. Syksyllä 2020 valmisteltiin keväällä 2021 avattavaa uutta, täydentävää valtionavustushakua.

Erikoissairaanhoidon työnjakoasetuksen (ns. keskittämisasiasetuksen) päivittämistä valmisteltiin hallitusohjelman mukaisesti yhdessä palvelujärjestelmän toimijoiden kanssa. Taustalla oli erityisesti keskussairaaloiden kirurgian alan pätevyyden tukemisen tarve, minkä vuoksi tietyt säännökset lievennettiin. Asia herätti paljon julkista keskustelua ja valtioneuvosto antoi asetuksen vuoden 2021 alussa.

Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen suunnatun valtionapukokonaisuuden valmistelu alkoi vuoden 2020 alussa ja vuoden loppupuolella seitsemän kaupunkia pääsi aloittamaan palveluiden kehittämisen. Avustus suunnattiin monialaisten, matalankynnyksen tai liikkuvien sekä kiinteästi osana tulevaisuuden sote-keskusohjelmaa toteutettavien palveluiden kehittämiseen.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toimeenpanoa jatkettiin hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa käynnistettiin hankkeet, joissa kehitetään perhekeskuksia ja lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea arjessa sekä lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielen-terveys- ja päihdepalveluja. Osana sekä LAPE-ohjelmaa että mielen-terveysstrategiaa aloitettiin valtakunnallisesti psykososiaalisten menetelmien saatavuuden parantaminen nuorten perustason palveluissa. Tavoitteena on tarjota lapsille ja nuorille mielen-terveyden tukea varhaisemmassa vaiheessa ja vähentää psykiatriseen erikoissairaanhoidon ohjautumista.

Poikkihallinnollinen asiantuntijaryhmä valmisteli Ikäohjelma 2030:n ja sen toimeenpanon käynnistettiin. Ohjelman tavoitteena on väestön ikääntymiseen varautuminen. Ohjelmassa edistetään toimintakykyistä ikääntymistä, teknologian hyödyntämistä iäkkäiden hyvinvoinnin parantamisessa, vapaaehtoistyön roolin vahvistamista, ikäystävällistä asumista ja asuinympäristöjä sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä palvelujärjestelmästä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettiin lakiesitys eduskunnalle. Lakiesityksen perusteella valtakunnalliseen sosiaali- ja terveyden-

huollon asiakastietovarantoon eli Kanta-arkistoon tallennettaisiin terveydenhuollon potilastietojen lisäksi jatkossa myös sosiaalihuollon asiakastietoja sekä hyvinvointitietoja. Hallituksen esityksen käsittely jatkuu vuoden 2021 puolella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskeva laki vahvistettiin. Hallitusohjelman mukaisesti lakia uudistettiin mm. laajentamalla palvelujen maksuttomuutta sekä kohtuullistamalla maksuja. Muutoksilla edistetään terveyden tasa-arvoa ja hoidon saatavuutta.

Hallituksen esitys sosiaalityön tutkimuksen valtionrahoituksesta hyväksyttiin ja lakimuutos tuli voimaan. Tutkimusrahoituksen hakukierros toteutettiin syksyn aikana. Valtion tutkimusrahoitus oli sosiaalityön tutkimuskentällä pitkään odotettu uudistus. Ensimmäisessä haussa hakemuksia tuli kaikkiaan 24, joista rahoitetaan 8 tieteellisesti ja käytäntörelevanssin näkökulmasta korkealaatuista tutkimushanketta. Avustuksen kokonaismäärä oli 4 miljoonaa euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategian 2017–2021 toimeenpanosuunnitelman. Sen kansalliset ja alueelliset toimenpide-ehdotukset muodostavat tiekartan potilas- ja asiakasturvallisuuden edistämiseksi vuoden 2021 loppuun mennessä ja siitä eteenpäin strategisen tason toimintana. Vaasan sairaanhoitopiirille myönnettiin 3 miljoonan euron valtionavustus vuosille 2020–2022 potilas- ja asiakasturvallisuuden kansalliseen koordinaatioon. Vaasan sairaanhoitopiiriin perustettu Potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskus tulee huolehtimaan Suomessa kansallisesti potilas- ja asiakasturvallisuuden koordinaatiosta, menettelyjen kehittämisestä ja juurruttamisesta valtakunnallisessa yhteistyössä, tutkimuksen edistamisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Työttömyysturvalakiin tehtiin covid-19 -epidemian vuoksi väliaikainen poikkeus ja sen voimassaoloa jatkettiin 31.3.2021 saakka. Tavoitteena on yksinkertaistaa eräissä tilanteissa työttömyysturvan säännöksiä ja keventää etuushakemuksen käsittelyä. Muutokset koskevat eräitä työttömyysetuuden sovittelutilanteita ja työttömyysetuuden maksamista ilman päätöstä.

Sairausvakuutuslakiin tehtiin väliaikainen muutos covid-19 -tartunnan toteamiseksi tehtävän tutkimuksen korvaamisesta. Säännösten mukaan taksanvahvistamismenettely poikkeaa normaalista ja korvauksen määrä voi olla Kansaneläkelaitoksen (Kela) vahvistamaa koronavirustutkimuksen korvaustaksaa suurempi. Kela voi maksaa covid-19 tartunnan toteamiseksi tehtävän tutkimuksen korvauksen palveluntuottajalle myös silloin, kun omavastuuosuuden on maksanut vakuutetun sijasta hänen työnantajansa.

Koronavirusepidemian vuoksi palkatta töistä poissa olevalle maksettavasta väliaikaisesta tuesta säädettiin laki. Tuella korvataan palkan menetystä ja turvataan toimeentuloa, kun vanhempi on noudattanut koronavirusepidemian suosituksia varhaiskasvatuksessa olevan tai perusopetuksen lähiopetukseen oikeutetun lapsen hoidosta kotona. Etuutta maksetaan myös niille ulkomailta Suomeen saapuville, jotka on ohjattu koronavirusepidemian torjumiseksi karanteeniin vastaaviin olosuhteisiin. Etuuden määrä on 28,94 euroa arkipäivältä.

Koronaviruksen vuoksi valmisteltiin laki väliaikaisesta epidemiakorvauksesta ja toimeentulotuesta annettua lakia muutettiin. Lait tulivat voimaan 12.10.2020 ja olivat voimassa vuoden loppuun. Väliaikainen korvaus tuki heikoimmassa asemassa olevia henkilöitä ja perheitä, joille koronavirusepidemian rajoitustoimet olivat aiheuttaneet ylimääräisiä kustannuksia. Tuki oli veroton ja sen määrä oli 75 euroa kuukaudessa henkilöä kohden. Etuutta ei tarvinnut hakea erikseen. Tuki ei vaikuttanut toimeentulotuen tai muiden tukien määrään.

Koronavirustilanteen vuoksi merimieseläkelakiin tehtiin väliaikainen muutos. Muutos antaa hankalassa taloudellisessa tilanteessa oleville varustamoille joustoa työeläkevakuutusmaksujen maksamiseen. Merimieseläkekassa voi varustamon pyynnöstä siirtää eläkevakuutusmaksun eräpäivää enintään kolmella kuukaudella.

Työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun työnantajan maksuosuutta alennettiin tilapäisesti 2,6 %. Alennus oli voimassa 1.5.- 31.12. ja sillä pyrittiin helpottamaan yksityisen sektorin työnantajien asemaa alentamalla tilapäisesti työllistämisen kustannuksia.

Lastenasiantalo- / Barnahus-mallin levittämisen valtakunnallinen hanke jatkui THL:n koordinoimana. Hankkeelle myönnettiin 1,6 miljoonaa euroa ja vuodelle 2021 on varattu 2,8 miljoonaa euroa. Myös jatkovuodet 2022–2023 on huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa.

Kansallisen lapsistrategia valmistui ja sen toimeenpanosuunnitelma laaditaan keväällä 2021. Strategian painopisteet ovat lapsen oikeuksien täysimääräisen toteuttamisen varmistaminen poikkihallinnollisella työllä, kehittämisellä ja koulutuksella sekä lapsivaikutusten arvioinnin, lapsibudjetoinnin ja lasten osallisuuden turvaavien työtapojen vakiinnuttamisella. Varsinainen strategia julkaistaan helmikuussa 2021, ja sen ensimmäinen toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2021–2022.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta tuli voimaan. Muutoksilla selkeytettiin kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa, parannettiin kodin ul-

kopuolelle sijoitetun lapsen ja hänen huoltajansa oikeusturvaa sekä tehostettiin valvontaa. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä jätti ehdotuksensa ja esitys toimitettiin lausuntokierrokselle lastensuojelulain muutosehdotusten valmistelun vuoksi.

Opiskeluhoollon kehittämistä ja sote-uudistukseen liittyvää lainvalmistelutyötä jatkettiin muun muassa opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen hyvinvointialueille siirtämiseen liittyen.

Turvakotien kehittämistä jatkettiin ja alkuvuonna avattiin Keravalle uusi seitsemän paikkainen turvakoti sekä lisättiin Oulun turvakotiin kaksi perhepaikkaa. Vuodesta 2015 vuoteen 2019 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 211 perhepaikkaan. Turvakoti-toiminnan rahoitus kasvoi 22,55 miljoonaan euroon vuonna 2020.

Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa –työryhmä (osallisuustyöryhmä) teki osallisuuteen ja ennakolliseen oikeusturvaan liittyviä muutosehdotuksia vammaisten henkilöiden palvelutarpeenarvointi-, palvelusuunnittelu- ja päätöksentekoprosessiin liittyviin säännöksiin. Työryhmän raportti lähetettiin lausunnon vuodelle lopulla. Raporttia hyödynnetään vammaispalvelulainsäädännön uudistamisessa.

Vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeessa tarkastellaan henkilökohtaisen budjetoinnin soveltuvuutta henkilöille, joilla on erilaisia toimintarajoitteita sekä avun ja tuen tarpeita. Alkuvuodesta 2020 laadittiin hankeopas ja toteutettiin alueellisten hankkeiden hankehaku. Syksyllä myönnettiin valtionavustuksia yhdeksälle henkilökohtaisen budjetoinnin alueelliselle hankkeelle yhteensä 2,9 miljoonaa euroa vuosille 2020-2021. Hankkeiden yhteydessä arvioidaan myös lainsäädännön muutostarpeet.

Vanhuspalvelulain muutokset iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstön vähimmäismitoituksesta sekä iäkkään henkilön palvelutarpeen arvioinnissa käytettävästä RAI-arviointivälineistöstä vahvistettiin. Uudistukset tulevat voimaan asteittain 1.10.2020 alkaen: lain voimaan tullessa vähimmäismitoitus oli 0,5 ja täysimääräinen 0,7 mitoitus saavutetaan 1.4.2023. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Valvira ja aluehallintovirastot (AVI) ohjasivat vanhuspalvelulain toimeenpanoa. Ministeriö antoi syksyllä toimeenpanoon liittyen kaksi kuntainfoa. Lain muutoksen toimeenpanon ja ohjauksen vahvistamiseksi Valvira ja Avit järjestivät kuusi alueellista tilaisuutta yhdessä STM:n, Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen, Kuntaliiton sekä alueellisten toimijoiden kanssa. Uudistuksen toisen vaiheen valmistelu käynnistettiin syksyllä. Valmistelun pohjana ovat keväällä työnsä päättäneen iäkkäiden palvelujen uudistamisen työryhmän loppuraportti ja sen lausuntopalaute. Uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat

kotihoidon laadun ja riittävyyden vahvistaminen, asumisen ja palvelut sisältävien konseptien monipuolistaminen sekä asumispalveluja koskevan sääntelyn selkeyttäminen.

2.3 Toimintakyky

Työkykyohjelma käynnistettiin yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa. Työkykyohjelma on hallitusohjelmahanke, jolla tavoitellaan työllisyysasteen nostoa. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) myönsi kunnille ja kuntayhtymille valtionavustuksia, joilla voidaan valmistella ja ottaa käyttöön työkyvyn tuen ja tuetun työllistymisen menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Avustuksen sai 22 hanketta eri puolilta Suomea. Avustusten kokonaissumma on 17 miljoonaa euroa.

Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelman (TYÖ2030) valmisteltiin ja käynnistettiin yhteistyössä Työterveyslaitoksen (TTL) kanssa. Ohjelma vauhdittaa toimintatapojen uudistamista ja uuden teknologian hyödyntämistä työpaikoilla. Ohjelman toimialahankkeiden ja aluepilottien ensimmäinen haku toteutettiin vuoden loppupuoliskolla.

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030 julkaistiin. Toimeenpano käynnistettiin valtionavustushaulla kolmessa eri hankekokoaisuudessa: 1. Mielenterveysosaamisen vahvistaminen kunnissa, 2. Itsemurhien ehkäisy ja 3. IPS – Sijoita ja valmenna! –toimintamallin pilotointi. Hankepäätökset tehtiin vuoden 2020 lopussa. Osana kansallisen mielenterveysstrategian toimeenpanoa käynnistettiin Työelämän mielenterveysohjelma, jonka tavoitteena on lisätä työpaikkojen valmiutta vahvistaa työntekijöiden mielenterveyttä.

Kuntouttavasta työtoiminnasta annettiin hallituksen esitys. Esitys selkeyttää palvelun järjestämisen ja tuottamisen välistä eroa sekä eri tahojen roolia. Sääntely antaa mahdollisuuden edelleen monen tyyppiseen toimintaan, jota kunta voi järjestää itse tai ostaa ja räätälöidä asiakkaiden tarpeisiin. Kunta voi hankkia kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle henkilölle annettavaa tukea ja ohjausta myös palvelua tuottavalta yritykseltä. Tarkennukset selkeyttävät kuntouttavan työtoiminnan asiakkaalle, millaisesta palvelukokonaisuudesta on kyse ja millaiseen palveluun asiakkaalla on oikeus.

Valmisteltiin hallitusohjelman mukaista kuntoutuusuudistusta komitean ehdotusten pohjalta. Valmistelun tuloksena syntyi kuntoutuksen tiekartta, jossa kuvataan uudistuksen vaiheet ja eteneminen.

Valtioneuvoston asettama Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta jatkoi työtään ja eduskunta antoi sosiaalihuoltolakiin ja terveydenhuoltolakiin vaurautumiseen ja valmiuteen liittyvät muutokset. Koronapandemian vuoksi vuosittainen

STM:n valmiusseminaari sekä valtakunnallinen valmiuskurssi sosiaali- ja terveydenhuollon edustajille siirrettiin myöhemmäksi.

Koronapandemia vaikutti merkittävästi hallinnonalan toimintaan. Maaliskuussa 2020 käynnistettiin säännöllinen tilannekuvan kerääminen erikoissairaanhoidon kapasiteetista, aluksi päivittäisillä ja myöhemmin viikoittaisilla kokouksilla. Tilannekuvan kokoamisen tueksi luotiin yhdessä THL:n kanssa sähköinen alusta erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla tehohoidossa olevien potilaiden määrien kokoamiseksi. Yhtenä keskeisenä tehtävänä kevästä 2020 alkaen oli sosiaali- ja terveydenhuollon suojaruokien materiaalsen tilannekuvan ylläpito ja palvelujärjestelmän sekä huoltovarmuuskokituksen ohjaaminen suojaruokien hankinnoissa. Tilannekuvan ylläpitämiseksi asetettiin 9.4.2020 materiaalsen varautumisen kansallinen koordinaatioryhmä (Log5).

Rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden yhteistyöryhmä asetettiin ajalle 14.7-31.12.2020. Yhteistyöryhmä koordinoi kesän ja syksyn 2020 aikana rajanylityspaikkojen kuntien ja sairaanhoitopiirien tekemiä suunnitelmia ja teki esityksiä tarvittavista toimenpiteistä terveysturvallisuuden lisäämiseksi rajanylityspaikoilla. Valmiuden ja varautumisen yhteistyötä jatkettiin Pohjoismaiden yhteisessä Svalbard-ryhmässä, jonka puheenjohtajuus siirtyy Suomelle vuonna 2021. Pohjoismaiden palovammamekanismi aktivoitiin Ruotsin pyynnöstä kesällä 2020.

Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmien (ERICA, KEJO, VIRVE) kehittämistä ja käyttöönottoa jatkettiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Viranomaisten yhteiskäyttöisen kenttäjärjestelmä KEJO:n pilotointivaiheen käyttöönotto toteutettiin onnistuneesti Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin ja Siunssoten alueilla marraskuun loppupuolella 2020. Pilotointivaiheen painopiste on kansallisen sähköisen ensihoitokertomuksen (EHK) ja Kanta-palveluiden käytössä.

Valtioneuvosto hyväksyi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman vuosille 2020—2023. Harmaan talouden torjunnassa keskitytään ennaltaehkäisyyn, tietojensaannin parantamiseen ja viranomaisyhteistyöhön. Työsuojelun vastuualueille on osoitettu hallitusohjelman mukainen lisäresurssi ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ja työperäisen ihmiskaupan ennalta ehkäisemiseen.

2.4 Toimeentulo

Sosiaaliturvauudistuksen valmistelemista varten asetettiin parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea, jonka tehtävänä on uudistaa sosiaaliturvaa kokonaisuutena. Komitean toimikausi jatkuu 31.3.2027 saakka. Komitean työ on käynnistynyt yhteisen ongelma-

lähtöisen tilannekuvan rakentamisella sosiaaliturvajärjestelmästä. Komitea on tarkastellut sosiaaliturvan monimutkaisuutta, ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittamista, perusturvan, asumistukien ja toimeentulotuen suhdetta sekä palvelujen ja etuuksien yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä. Komitean jaostot työllisyyden ja osaamisen jaosto, työ- ja toimintakykyjaosto, asumisen jaosto, hallintojaosto ja tutkimus- ja arviointijaosto ovat konkretisoineet ja analysoineet mainittuja ongelmakokonaisuuksia. Yhteisen tilannekuvan pohjalta komitea lähtee rakentamaan linjauksiaan sosiaaliturva-uudistuksen suuntaviivoista ja keskeisistä ratkaistavista ongelmista.

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtia korjattiin muuttamalla työtapaturma- ja ammatitautilakia, työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia ja Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia. Lakeihin lisättiin aiempaa yksityiskohtaisemmat säännökset siitä, millä tavalla vakuutuslaitosten asiantuntijalääkäreiden edellytetään ottavan kantaa laitosten käsiteltäviksi toimitettuihin lääketieteellisiin selvityksiin.

Viimesijaisen toimeentulotuen osalta toimeentulotukilain uudistaminen alkoi. Covid-19 epidemia vuoksi ja toimeentulotuen saajien tilanteen turvaamiseksi työ käynnistyi hiitaasti, mutta siinä edettiin suunnitellusti.

Perhevapaauudistusta jatkettiin kolmikantaisissa työryhmissä sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2021.

Valmisteltiin hallituksen esitystä osatyökykyisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi. Esityksen tavoitteena on ottaa käyttöön osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli, joka purkaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työnteon estäviä kannustinloukkuja. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2022. Valmistelun aikataulua on viivästyttänyt oikeusministeriön automaattisia päätöksiä koskevan lainvalmisteluhankkeen alkaminen.

Jatkettiin yrittäjien eläketurvan kehittämistä. Lainvalmistelutyön taustalla on muun muassa STM:n aiemmin asettaman työryhmän tekemät ehdotukset. Työryhmä selvittää erityisesti liian alhaisista YEL-työtuloista aiheutuvan yrittäjätyn alivakuuttamisen ongelmia, kehittämistarpeita ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien yhdistämistä jatkettiin Eläkejärjestelmien erillisyyden työryhmän ehdotusten pohjalta. Hanke on sisällöllisesti ja lakiteknisesti vaativa ja sitoo huomattavan osan työeläkeasioiden valmisteluresursseista. Valmistelutyötä tehdään yhdessä VM:n kanssa laajapohjaisessa työryhmässä.

Aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia uudistettiin työmarkkinakeskusjärjestöjen aloitteesta. Uudistus edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen työntekoon ja opiskeluun aikuiskoulutustuella.

Palkkatuen käyttöä jatkettiin ja tuki vakinaistettiin. Ruokavaliokorvauksen tarpeellisuudesta tehtiin selvitys.

2.5 Horisontaaliset tavoitteet

Hyväksyttiin hallituksen tasa-arvo -ohjelma Tasa-arvo -ohjelma vuosille 2020—2023. Ohjelma kokoaa yhteen pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Ohjelmaan on koottu eri ministeriöiden vastuulla olevat toimenpiteet. Ohjelmassa on noin viisikymmentä toimenpidettä, jotka koskevat työelämää, taloudellista tasa-arvoa, perhe-elämää, koulutusta, naisiin kohdistuvaa ja lähisuhdeväkivaltaa, sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten aseman parantamista, sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista sekä sukupuolten tasa-arvon edistämistä Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa.

Terveysalan tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita edistävän kasvustrategian uusi tiekartta valmistui. Tiekartta sisältää toimenpiteet kesken olevien tehtävien jatkamiseen sekä uusia toimenpiteitä, jotka vahvistavat erityisesti sosiaalihuollon ja digitalisaation näkökulmia. Genomi- ja biopankkilakien valmistelua, kansallisten osaamiskeskitymien kehittämistä ja toisiolain toimeenpanoa on jatkettu. STM on keskittynyt erityisesti näiden muodostaman kokonaisuuden ohjaamiseen sekä datan ja osaamisen hyödyntämiseen. Uusia tiekartan toimenpiteitä, kuten ikäihmisten teknologiatuettua kotona asumista, on valmisteltu ja käynnistetään.

Hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen ohjelmalliset samapalkkaisuustoimenpiteet sovittiin Samapalkkaisuusohjelmassa. Osana samapalkkaisuuden edistämistä toteutettiin laaja kyselytutkimus työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmista ja palkkakartoituksista. Kolmikantainen tasa-arvolainsäädännön palkka-avoimuuteen liittyviä muutoksia valmisteleva työryhmä aloitti työskentelyn.

2.6 Lainsäädäntö

Ministeriön lainsäädäntösuunnitelman ydin koostuu suureksi osaksi niistä säädös-hankkeista, jotka hallitus on linjannut hallitusohjelmassa tehtäväksi. Lainsäädäntö-suunnitelmassa on myös muista hallituksen tai ministeriön päätöksistä aiheutuvat säädösmuutokset. Lisäksi säädösmuutostarpeita syntyy mm. EU-sääntelystä sekä laillisuusvalvojien päätöksistä. Vuoden 2020 suunnitelmat muuttuivat hyvin paljon co-vid-19 epidemian vuoksi. Epidemian vuoksi jouduttiin esimerkiksi tartuntatautilakiin te- kemään useita väliaikaisia muutoksia. Myös esimerkiksi työttömyysturvaa koskevaan lainsäädäntöön tehtiin useita väliaikaisia muutoksia poikkeuksellisen tilanteen vuoksi.

Hallituksen lainsäädäntöohjelmaan kirjataan keskeisimmät ja laajimmat säädöshank- keet. Sosiaali- ja terveysministeriön osalta lainsäädäntöohjelmaa hankkeista valmis- teltiin mm. sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus, sosiaaliturvan uudistami- nen, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskeva lainsäädäntö, hoivahenki- löstön mitoitusta koskevat säännökset, lääkehuoltoa koskevan lainsäädännön uudis- taminen sekä työttömyysturvalain ja aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaisten etuuksien uudistaminen.

Hallitusohjelmaan sisältyy monia lainvalmistelun kehittämistä ja lainvalmistelun laadun parantamista koskevia kirjauksia. Kirjaukset koskevat muun muassa lakiesitysten pe- rustuslainmukaisuuden vahvistamista, vaikutusten arviointien tehostamista ja laajen- tamista sekä lainvalmistelijoiden perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistamista. Halli- tusohjelma sisältää paremman sääntelyn kokonaisvaltaisen toimintaohjelman laatimi- sen. Toimintaohjelman puitteissa STM oli uudistamassa lainvalmistelukoulutusta sekä kehittämässä säädösvaikutusten arviointia ja säädösvalmistelun digitaalisia apuväli- neitä.

2.7 Muu toiminta

Toimintasuunnitelmassa erikseen kuvattujen toimintojen lisäksi ministeriön toimintaan kuului viranomaistehtäviä, hallituksen päätöksiä tukevaa ja muusta toimintaympäris- töstä johtuvaa lainsäädäntötyötä, toimialan ohjausta, hallinnollista työtä sekä viestin- tää ja sidosryhmäyhteistyötä. Näillä lakisääteisillä tehtävillä varmistetaan strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.

Konsernin strategia- ja ennakointiverkosto jatkoi jatkuvan ennakoinnin toimintamallin kehittämistä. Konsernipäivillä kesäkuussa 2020 pohdittiin keskeisiä toimintaympäris- tön muutostekijöitä ja haettiin yhteistä tahtotilaa strategisen suunnittelun pohjaksi.

STM konsernissa siirrytään jatkossa rullaavaan strategiaan, joka tarkistetaan vuosittain konsernipäivien yhteydessä pohjautuen tulevaisuuden vaihtoehtoihin kehityskuluihin. Jatkossa myös konsernin laitokset ja virastot hyödyntävät yhteistä skenaariotyötä päivittäessään omaa strategiaansa. Tavoitteena on, että jatkuvan ennakkoinnin toimintamalli on osa arjen johtamista, jossa määritellään toimintaympäristön tulevaisuuden riskit. Riskejä seurataan niitä säännöllisesti ministeriön johtoryhmässä ja osana tulosohejausta sekä vahvistetaan konsernin resilienssiä kohdata yllättävät kehityskulut.

HANDI-palvelun käyttöä tehostettiin edelleen ja alkuvuodesta saavutettiin ostolaskuissa 30 % automaatioaste. Koronatilanne vähensi kuitenkin ostolaskujen määrää huomattavasti esimerkiksi kokoustarjoilujen osalta, mikä vaikutti myös automaatioasteeseen.

Ministeriön tilankäyttöä tehostettiin. Työ- ja tasa-arvo-osasto siirtyi uusiin toimitiloihin Tampereella ja Meritullinkatu 8:ssa alkoi 4C-siiven muokaus monitilaksi. Suunnittelu laajemmasta tilamuutoksesta Meritullinkatu 8:n kiinteistössä käynnistettiin.

Digitalisaation hyödyntämistä ja esimiesosaamista painotettiin henkilöstö- ja koulutus-suunnitelmassa. Henkilökiertoa hyödynnettiin valtioneuvoston (VN) ja hallinnonalan sisällä ja rekrytointiprosessissa hyödynnettiin uusia toimintatapoja.

Yhteistyötä ja vaikuttamista kansallisesti ja kansainvälisesti

Koronaviruspandemiaan vastaaminen edellytti tiivistä kansainvälistä yhteistyötä ja vaikutti merkittävästi hallinnonalan kansainväliseen yhteistyöhön. STM:n kansainvälisessä toiminnassa edistettiin pandemiavalmiutta ja -vastetta, hyvinvointitaloutta, digitaalisuutta ja innovaatiota sekä sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia EU:ssa, WHO:ssa, YK:ssa, Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja muissa monenkeskisissä yhteyksissä sekä kahdenvälisessä yhteistyössä.

Suomen EU-puheenjohtajakaudella esiin tuomaa hyvinvointitalouden teemaa edistettiin strategisesti esimerkiksi OECD:n, WHO:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomi liittyi Wellbeing Economy Governments -verkostoon. Hyvinvointitalouden kansallista toimeenpanoa valmisteltiin poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

STM seurasi hallinnonalan ihmisoikeuskehitystä sekä edisti ja puolusti ihmisoikeuksia, erityisesti sukupuolten tasa-arvoa, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia, sekä eri vähemmistöryhmien, kuten vammaisten henkilöiden ja romanien, oikeuksia yhdessä valtioneuvoston kanssa.

Koronaviruspandemia hallitsi vahvasti EU-terveyssektorin toimia ja terveysministerit kokoontuivat säännöllisesti kriisin hoitamiseksi. STM tuki myös muissa ministerineuvostoissa ja foorumeilla koordinoitavien covid-19 -toimien valmistelua. Koronatilanteen seuranta nousi säännölliseksi aiheeksi Eurooppa-neuvostossa. Myös Pohjoismaiden terveysministerit keskustelivat säännöllisesti tilanteesta.

EU-terveyssektorilla painopisteinä olivat erityisesti EU:n pandemiavalmiuden kehittäminen, lääkinnällisten vastatoimien saatavuuden ja jakelun parantaminen sekä eurooppalaisen tuotantokapasiteetin turvaaminen. STM valmisteli Suomen osallistumista EU:n yhteishankintamekanismiin covid-19 -rokotteiden hankkimiseksi. Suomi osallistui myös EU:n lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden yhteishankintoihin. Komissio antoi marraskuussa Terveysunioni -paketin Euroopan terveyskriisivarautumisen vahvistamiseksi. STM vaikutti uuden EU:n lääkestrategian valmisteluun.

STM osallistui neuvotteluihin hätätilanteen tukivälineen käytöstä, uudesta terveysalan toimintaohjelmasta sekä terveysteknologiasta. Ministeriö osallistui EU:n monivuotisen budjetin sekä elpymis- ja palautumistukivälineen sekä koronatilanteen vuoksi käynnistettyjen rahoitusohjelmien valmisteluun, neuvotteluihin ja toimeenpanoon. STM osallistui aktiivisesti EU:n digitaalisen valmiuden kehittämiseen.

Suomi vaikutti aktiivisesti komission työohjelmaan mm. EU:n tasa-arvostrategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelman osalta. STM osallistui lainsäädäntöneuvotteluihin mm. koskien sosiaaliturvaa, romanien tasa-arvoa, liikennevakuutuksia ja työpaikoilla koskevaa häirintää, sekä väestörakenteen muutosta, minimitoimeentuloa, ikääntymistä, sukupuolten tasa-arvoa, ml. palkka-eroja sekä pandemian vaikutuksia koskeviin keskusteluihin.

Suomi oli valmistelemassa EU:n uutta romanistrategiaa, jonka tavoitteena on puolittaa romanien kokemaa syrjintä vuoteen 2030 mennessä. Suomen seuraava romanipoliittinen ohjelma tulee seuraamaan uuden romanistrategian linjauksia. Euroopan neuvostossa, mm. Romaniasioden asiantuntijakomiteassa Suomi on ollut yksi aktiivisimmista romaniasioita esillä pitävistä jäsenmaista ja painottanut erityisesti romanien ja romanijärjestöjen kuulemistä. Suomi on ollut aktiivinen myös romaninaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisessä ja mukana suunnittelemassa kansainvälisiä romaninaisten konferensseja.

Suomi jatkoi työtään WHO:n hallintoneuvoston jäsenenä (2018–2021) ja osallistui aktiivisesti yhteistyöhön WHO:n ja kansainvälisen terveyshätätilannevalmiuden vahvistamiseksi. Suomi osallistui kansainvälisen covid-19 -rokoteyhteistyömekanismi CO-VAX:n toimintaan osana Team Europea ja liittyi epidemiavalmiusnovaatiokoalitio CEPI:n ja kansainvälisen rokoteinstituutti IVI:n jäseneksi ja ryhtyi rokoteallianssi Gavin rahoittajaksi. Suomi jatkoi työtään terveysturva-allianssissa ja maailmanlaajuisessa

terveys-turvaohjelmassa (GHSA). STM vaikutti keskusteluissa pandemian opeista ja terveysuhkiin varautumisesta myös muilla foorumeilla. Suomi jatkoi myös yhteistyötä EU:n roolin vahvistamiseksi globaalissa terveydessä.

Suomen kolmivuotinen jäsenyys Kansainvälisen työjärjestön (ILO) hallintoneuvostossa jatkui vuoden 2020 loppuun saakka. Suomi jatkoi työtä ILO:n ja WHO:n yhteisen työsuojelun globaalin koalitiassa. Suomi antoi YK:lle heinäkuussa Agenda2030 toimenpanoa koskevan vapaaehtoisen maaraportin.

STM osallistui Arktisen neuvoston kestävän kehityksen työryhmän työhön. Suomen pohjoismaisen puheenjohtajuuskauden 2021 teemojen ja ohjelman valmistelu Pohjoismaiden ministerineuvostossa käynnistettiin.

Kahdenvälistä yhteistyötä ja Team Finland -toimintaa vahvistettiin STM:n kansainvälisten vierailuiden valmistelua kehittämällä ja osallistumalla virtuaalisiin keskusteluihin, mukaan lukien yhteistyössä ulkoministeriön Business to Government -alustan terveyden ja hyvinvoinnin suurlähettilään kanssa.

Joulukuussa hyväksyttiin YK:n vammaisyleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2020-2023, jolla edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Toimintaohjelma sisältää 13 sisältöaluetta (mm. esteettömyys, itsenäinen elämä, kuntoutus, sosiaaliturva, koulutus, työllistyminen) ja 110 toimenpidettä. Valmistelussa on kiinnitetty erityisesti huomiota YK-sopimuksen mukaisesti vammaisten ihmisten osallistamiseen.

3 VAIKUTTAVUUS

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön konsernistrategian toiminnan vaikuttavuutta raportoidaan käyttäen kahdeksaa erilaista vaikuttavuustavoitetta. Tavoitteiden arvioinnissa on huomioitu sekä pidemmän aikavälin kehitystä että viimeaikaista kehitystä mukaan lukien koronavuoden vaikutusta. Pidemmän aikavälin kehitystä selventämään on indikaattorista riippuen raportoitu viime vuosien lukujen lisäksi myös mahdollisuuksien mukaan vuosien 2010 ja/tai 2015 luvut. Raportoitavat vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat; hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen, toiminta- ja työkyvyn parantuminen, elin- ja työympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden lisääntyminen, sosiaaliturvan kannustaminen työhön, köyhyyden ja syrjäytyneiden määrän vähentyminen, vaikuttavien palvelujen ja toimeentuloturvan muodostaman toimivan kokonaisuuden arviointi ja oikea-aikaisten ja luotettavien palveluiden vastaaminen asiakkaiden tarpeisiin sekä terveysteknologian kasvu.

Vaikuttavuustavoite: Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet

Yleisesti ottaen kansanterveys on Suomessa kehittynyt hyvään suuntaan viimeisten vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi kuolleisuus verenkiertoelimistön sairauksiin, syöpätauteihin ja alkoholiperäisiin syihin on pitkällä aikavälillä vähentynyt. Kansanterveyden positiivisesta kehityksestä huolimatta sosioekonomisten ryhmien terveydentilassa, hyvinvoinnissa, kuolleisuudessa ja näihin vaikuttavissa tekijöissä on kohtalaisen pysyviä eroja. Terveys- ja hyvinvointiongelmien kasautuvat samoihin väestöryhmiin ja heikentävät alempiin sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvien asemaa entisestään.¹

Syksyn 2020 aineiston perusteella on nähtävissä, että työikäisillä erityisesti koettu terveys ja koettu elämänlaatu näyttävät heikentyneen viime vuosiin verrattuna. Kun tuloksia katsotaan tarkemmin koetun terveyden ja elämänlaadun osalta ikäryhmittäin, koettu terveys oli huonontunut melko tasaisesti 35–64-vuotiailla, ja eniten 35–44-vuotiailla naisilla. Elämänlaatu oli heikentynyt eniten 20–34-vuotiailla miehillä sekä 35–54-vuotiailla naisilla. Syitä tähän voivat olla monet koronan epäsuotuisat vaikutukset. Koronaepidemiolla ja siihen liittyvillä rajoitustoimilla on ollut merkittäviä vaikutuksia koko

¹ Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020, Toimittanut Maija Mattila, s. 65 ja 84.

väestöön, mutta erityisesti niiden ihmisten hyvinvointiin ja toimeentuloon, jotka ovat olleet jo ennen epidemiaa vaikeassa elämäntilanteessa.

Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuudessa on nähtävissä, että pitkän aikavälin trendit ovat positiivisia ja sukupuolten väliset erot ovat hieman kaventuneet. Tulokset koskien menetettyjä elinvuosia (PYLL) jatkavat aiempia trendejä, jossa miehillä on loivasti laskeva trendi ja naisilla ei ole juurikaan muutoksia. Miesten menetetyt elinvuodet ovat huomattavasti naisia korkeammalla tasolla. Suomessa ei ole vuoden 2020 aikana ollut selvästi poikkeavaa ylikuolleisuutta. Suoraan koronasta johtuvia kuolemia on Suomessa huomattavan vähän alle 80-vuotiailla, joten niiden vaikutus PYLL-tuloksiin on vähäinen.

THL:n sairastavuusindeksin mukaan suomalaisten kokonaissairastavuus on laskenut tasaisesti vuodesta 2000. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria. Terveimmät suomalaiset asuvat Ahvenanmaalla sekä Länsi- ja Etelä-Suomen rannikkokunnissa ja suurinta sairastavuus on idässä ja pohjoisessa. Saman trendin voidaan katsoa jatkuvan edelleen. Yleisesti nuorten hyvinvointi on parantunut Suomessa 2000-luvulla. Vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, terveyseroissa ja hyvinvoinnissa on suuria eroja eri ikäryhmien välillä ja ne ovat osittain kasvaneet viime vuosina². Koronaepidemia on heikentänyt lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisännyt eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Keväällä 2020 koulujen sulkemisen ja etäopiskeluun siirtymisen sekä vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksien rajoittamisen voidaan arvioida heikentäneen lasten ja nuorten kokonaishyvinvointia kaikissa ikäryhmissä. On toki huomioitava, että koronaepidemian rajoitustoimien vaikutuksista eri väestöryhmien hyvinvointiin on myös alueellisia eroja.

² https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/nuorten-elinolot-ja-hyvinvointi.

Taulukko 1. Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet –tavoitteen seurainta-indikaattorit

	Toteuma 2010	Toteuma 2015	Toteuma 2017	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Menetetty elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0–80 vuotta / 100 000 asukasta					
Yhteensä	7 453	6 443	6 321	6 286	6 246*
Miehet	10 302	8 774	8 514	8 395	8 275*
Naiset	4 694	4 182	4 190	4 237	4 250*
Terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20–64-vuotiaat					
Yhteensä	33,7	31,5	28,2	27*	32*
Miehet	35,7	32,6	29,0	27*	33*
Naiset	32,1	30,4	27,4	26*	32*
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, (%) 8. ja 9. luokan oppilaista					
Yhteensä	16,1	16,2	18,7	20,8	21,7*
Pojat	13,2	12,9	13,9	14,7	15,5*
Tytöt	19,0	19,5	23,4	26,8	27,8*
Elämänlaatussa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat					
Yhteensä	..**	55,2	57,4	64*	57*
Miehet	..**	55,1	54,5	62*	56*
Naiset	..**	55,3	60,5	67*	57*

Lähde: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos / Sotkanet ja FinSote 2020 ennakkoindeksi.

*Arvio.

** Ei dataa saatavilla.

Vaikuttavuustavoite: Toiminta- ja työkyky on parantunut

Pitkään jatkunut trendi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrässä jatkaa laskuaan. Työkyvyttömyyseläkkeelle hakevien laskusuhdanne koskee kuitenkin ainoastaan täysiä työkyvyttömyyseläkkeitä, kun taas osatyökyvyttömyyseläkkeiden hakemistilanne on selvästi noussut. Työssä jaksamisessa on tapahtunut negatiivista kehitystä ja aiempien vuosien positiivinen kehityssuunta on taittunut. Suurin osa väestöstä uskoo kuitenkin jaksavansa työskennellä vanhuus-eläkeikään asti ja edelleen vanhuuseläke on yleisin reitti työeläkkeelle.

Vaikka kokonaistasolla suunta on hyvä, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä on kasvanut erityisesti yli 60-vuotiaissa sekä alle 45-vuotiaissa. Yleisin syy siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle oli mielenterveyden- ja käyttäytymisen häiriöt, joiden osuus oli 33 prosenttia (6 700). Tuki- ja liikuntaelinsairauksien perusteella siirtyneiden osuus oli 31 prosenttia (6 300). Erityisesti nuorten ja lähellä eläkeikää olevien naisten masennusperusteiset eläkkeet ovat huolestuttavasti lisääntyneet viime vuosina.

lääkäiden toimintakyvyssä on pitkään jatkunut positiivinen trendi. Toisaalta arvio vuoden 2020 osalta saattaa vielä muuttua, kun lopulliset toteumat valmistuvat, sillä koronaepidemian negatiiviset vaikutukset iäkkäisiin ovat olleet merkittäviä. Erityisesti ikääntyneet ovat joutuneet koronaepidemiaan liittyvien rajoitustoimien vuoksi hyvin vaikeaan tilanteeseen. Koronaepidemian seurauksena muun muassa vanhusten kotihoidon käyntejä on jouduttu rajoittamaan ja vierailukiellot ovat aiheuttaneet ikääntyneille psyykkistä kuormittumista.

Taulukko 2. Toiminta- ja työkyky on parantunut -tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2010	Toteuma 2015	Toteuma 2017	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, lkm					
Yhteensä	24 870*	22 863	22 672	22 603	21 300*
Kokoaikaiselle	18 490*	16 156	15 145	14 665	13 830*
Osa-aikaiselle	4 580*	4 824	5 594	5 683	5 430*
Alle 25-v.	1 800*	1 883	1 933	2 255	2 040*
Niiden osuus, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20–64-v.					
Yhteensä	..**	26,1	24,8	23,2	26*
Miehet	..**	26,2	26,2	24,5	26*
Naiset	..**	25,9	23,4	21,9	27*
Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet					
Yhteensä	..**	11,9	12,2	11,1	9*
Miehet	..**	10,9	12,3	10,5	10*
Naiset	..**	12,5	12,2	11,5	9*

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos / Sotkanet, Eläketurvakeskus, Kela.

* Arvio.

** Ei dataa saatavilla.

Vaikuttavuustavoite: Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

Tavoitteen seurantaindikaattoreissa ei ole tapahtunut enää viimeisen viiden vuoden aikana havaittavaa paranemista. Edelleen Suomessa perhe- ja lähisuhdeväkivalta on eurooppalaisittain korkealla tasolla. Vesiepidemiat ja tapaturmakuolleisuus ovat kuitenkin pitkällä aikavälillä huomattavasti vähentyneet.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus on tällä vuosituhannella laskenut selvästi erityisesti alkoholimyrkytysten määrän huomattavan vähenemisen myötä mutta viimeisinä vuosina kehitystä ei ole enää juurikaan tapahtunut. Lukumäärät työpaikkatapaturmataajuudessa, eli palkansaajien työpaikkatapaturmissa, eivät myöskään ole viime vuosina enää merkittävästi muuttuneet, paitsi vuoden 2020 osalta työtapaturmien lukumäärässä tapahtui peräti noin 15 % lasku viime vuoteen verrattuna, mikä selittyy pitkälti koronaepidemiasta johtuvilla rajoitustoimilla ja väestön siirtymisellä laajamittaiseen etätyöhön.

Poliisin tietoon tulleiden perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapausten määrä on pysynyt viimeisen kymmenen vuoden ajan melko samalla tasolla. Koronakevään aikana ko-deissa tapahtui kuitenkin aiempaa enemmän niin puolisoon kuin lapsiin kohdistuvia väkivallantekoja ja yksityisasunnoissa tapahtuneet pahoinpitelyt ovat olleet kasvussa. Vuoden 2020 tammi-maaliskuussa tapahtui 2 280 poliisin tietoon tullutta perhe- ja lähisuhde-väkivaltarikosta, mikä on peräti 18,5 prosenttia edellisvuotta enemmän. Avopuolisoiden tekemää väkivaltaa tuli tietoon 1 140 tapausta, mikä on peräti 67 prosenttia enemmän kuin vuoden 2019 tammi-kesäkuussa. Avopuolison tekemän väkivallan uhreista hieman alle 80 prosenttia on naisia. Vuonna 2020 myös lapsiin kohdistuneet rikokset lisääntyivät.³

³ Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/parisuhdevakivallasta-tehdyt-ilmoitukset-lisaantyyvat-kevään-aikana/>.

Taulukko 3. Vaikuttavuustavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2010	Toteuma 2015	Toteuma 2017	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus / 100 000 asukasta ⁴	48	39	42	40*	40*
Poliisin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapaukset					
Yhteensä, lkm	..**	9 741	9 546	9 850*	10 550*
Uhrina mies, %	..**	30,2	29,8	30*	25*
Uhrina nainen, %	..**	69,8	70,2	70*	75*
Työpaikkatapaturmataajuus	..**	28,6	29,0	29,0	25,0
Vesiepidemioiden lkm	..*	3	1	4	2

Lähteet: Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos / Sotkanet, Tilastokeskus / Rikos- ja pakkokeinotilasto ja Tapaturmavakuutuskeskus.

*Arvio.

Vaikuttavuustavoite: Sosiaaliturva kannustaa työhön

Työllisyyskehitys on ollut viime vuodet vahvaa. Suhdanteella ja väestökehityksellä on suuri vaikutus positiiviseen kehitykseen työllisyydessä, eikä sosiaaliturvan muutosten vaikutuksia pysty tästä kehityksestä kovin hyvin erottamaan. Pitkäaikais- ja rakenneyöttömyys ovat edelleen selvästi finanssikriisiä edeltänyttä tilannetta korkeammalla tasolla.

Suomen työllisyyskehitys oli alkuvuonna, ennen koronakriisiä, vielä kasvussa, vaikka-kin hidastumassa. Koronakriisin työmarkkinavaikutukset ovat näkyneet voimakka-
min lomautettujen määrässä ja työttömien työnhakijoiden määrän arvioidaan jäävän lähivuosina korkeammaksi kuin ennen koronakriisin alkamista.

Kansainvälisesti vertaillen esimerkiksi työttömyysetuudella työskentely on Suomessa kannattavaa, ja työskentely työttömyysetuuden saajilla onkin ollut selkeässä kas-
vussa. Samoin muiden sosiaalietuuksien kuten sairauspäivärahan ja työkyvyttömyys-
eläkkeen yhteensovittaminen työnteon kanssa on yleistynyt. Kattavien ja riittävän toi-

⁴ Indikaattori muutettu kuolleiden määrästä kuolleisuudeksi / 100 000 asukasta, sillä jälkimmäinen on julkisesti saatavilla Sotkanetissä.

meentulon takaavien etuuksien kääntöpuolena ovat ongelmat työllistymisen taloudellisissa kannustimissa etuudensaajilla. Esimerkiksi Perusturvan riittävyyden arviointiraportin⁵ mukaan työllistymisen kannustimet paranivat työllistymisveroasteilla mitattuna eri etuuksien saajilla 2015–2019 samalla kun etuuksien taso hieman heikkeni. Erityisesti työttömän perusturvan taso on heikentynyt indeksileikkausten ja aktiivimallista johtuvien etuuksien alentamisen seurauksena. Eläkeläisten sekä sairaus- ja vanhempainpäivärahan saajien perusturvan tasot sen sijaan ovat pysyneet kutakuinkin ennallaan. Opiskelijoiden sosiaaliturva on muuttunut entistä lainapainotteisemmaksi.

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikäraja nostettiin vuoden 2020 alussa voimaan tulleella lailla, mikä lisää ikääntyneiden työllisyyttä. Aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet kumottiin vuoden 2020 alusta ja malli ei enää vaikuta työttömyysetuuteen. Merkitsevä on se, että yli 50-vuotiaiden työllistymisessä ja työllisyysasteessa on tapahtunut selvää kasvua viime vuosikymmenellä ja erityisen positiivista työllisyyden ja työllistymisen kehitys on ollut 55–59-vuotiaiden kohdalla. Myös yli 60-vuotiailla on ollut pientä myönteistä kehitystä työllistymisessä vaikkakin Suomessa ikääntyneiden työllisyys on edelleen selvästi muita Pohjoismaita alemmalla tasolla.⁶

Taulukko 4. Tavoitteen seurantaindikaattorit

	toteuma 2010	toteuma 2015	toteuma 2017	toteuma 2019	toteuma 2020
Työllisyysaste					
20–29-v.	66,0	63,6	66,0	68,5	65,9
20–69-v.	68,1	66,3	67,6	70,6	69,9
55–64-v.	56,2	60,0	62,5	66,8	67,5
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta⁷	2,1	4,2	4,0	2,4	2,9
Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle	60,4	61,1	61,2	61,5	61,5*

Lähteet: Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos / Sotkanet, Tilastokeskus (Työvoimatutkimus), Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilasto ja Eläketurvakeskus.

*Arvio.

⁵ Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos, Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2015-2019, (6/2019).

⁶ Tilastokeskus.

⁷ Indikaattori kuvaa pitkäaikaistyötöntä työtöntä työnhakijaa, jonka työttömyys on kestänyt ilman keskeytystä vähintään yhden vuoden.

Vaikuttavuustavoite: Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Tulonjakomittareissa ei ole ollut merkittäviä muutoksia 2010-luvulla, vaikkakin tuloerot ovat hieman laskeneet vuoden 2007 huipusta. Aivan viime vuosina tuloerot ja erityisesti ylimmät tulo-osuudet ovat lähteneet hienoiseen kasvuun. Kansainvälisesti vertaillen köyhien ja syrjäytyneiden määrä on Suomessa pieni sekä suhteellisilla että absoluuttisilla mittareilla mitattuna. Vuonna 2019 pienituloisten määrässä tapahtui kasvua 0,5 prosenttiyksikköä ja vuoden 2020 osalta voidaan arvioida samoin, johtuen koronakriisin negatiivisesta vaikutuksesta väestön hyvinvointiin ja toimeentuloon. Lapsiköyhyyden määrä on ollut kasvussa viime vuosina, ja varhaislapsuudessa perusturvan varassa elämisestä on tullut hieman aiempaa pysyvämpää.⁸

Perusturvan riittävyyden arviointiraportin mukaan perusturvan varassa elävien tulotaso pysyi suunnilleen ennallaan 2015–2019, kun huomioidaan toimeentulotuki. Toimeentulotuen rooli perusturvan paikkaajana kasvoi kuitenkin kyseisellä aikavälillä, mistä mahdollisesti kertoo myös pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien määrän pysyminen ennallaan kohentuneesta työllisyystilanteesta huolimatta. Vuonna 2020 perustoimeentulotukea saaneiden määrä kasvoi noin viisi prosenttia edellisvuoteen verrattuna lähes koko maassa, kasvussa oli pientä alueellista vaihtelua.

Etenkin ulkomaalaistaustaisten heikko työllisyys ja nuorten syrjäytyminen ovat myönteisestä kehityksestä huolimatta edelleen vakavia ongelmia. Eritoten ulkomaalaistaustaisten naisten työmarkkina-asema on erittäin heikko. Perusturvaa, pieniä eläkkeitä sekä yksinhuoltajien lapsilisää ja toimeentulotukea korotettiin vuoden 2020 alussa voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Nämä toimenpiteet vähentävät hieman pienituloisuutta etenkin eläkeläisten keskuudessa.

Koronaepidemia on vaikuttanut voimakkaasti talouteen ja sen vaikutukset jakautuvat väestön keskuudessa hyvin epätasaisesti. Kuten usein kriisien kohdalla myös koronakriisissä sen vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin, ja on havaittavissa, että koronaepidemia lisäsi erityisesti lapsiperheiden ja mielenterveyskuntoutujien avun tarvetta. Myös ikääntyneiden ongelmat kärjistyivät: yksinäisyys syveni ja asiointi hankaloitui.

⁸ Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020, Toimittanut Maija Mattila, s. 59 ja 81.

Taulukko 5. Tavoitteen seuraintaindikaattorit

	Toteuma 2010	Toteuma 2015	Toteuma 2017	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Pienituloisten osuus, %					
Koko väestö	13,7	11,7	12,1	12,3	12,5*
Alle 18-v.	11,8	9,4	11,1	10,6*	10,7*
Palkansaajat	..**	1,4	1,7	1,9*	1,9*
65+	..**	12,5	13,3	14,6*	14,7*
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	..	18,6	16,9	17*	17*
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,2	2,5	2,8	2,7	2,8*
Tulottomat kotitaloudet, lkm	..**	..**	41 377	38 474	39 000*
Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta					
Miehet	..**	24,6	19,0	19*	22*
Naiset	..**	30,1	27,8	25*	28*

Lähteet: Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos / Sotkanet ja Tilastokeskus.

*Arvio.

** Ei dataa saatavilla.

Vaikuttavuustavoite: Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden

Mittareiden perusteella palvelujen ja toimeentuloturvan yhteen toimivuus on jossain määrin parantunut viime vuosina: yhä harvempi nuori jää koulutuksen ulkopuolelle ja yhä harvempi iäkäs joutuu tinkimään ruoasta tai hoidosta rahan puutteen vuoksi. Osa-sairauspäivärahaa saavien osuus on myös tasaisesti kasvanut. Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuudessa on tapahtunut myönteistä parannusta, vaikka tässä saattaa, ainakin osittain, olla taustalla kyselytutkimuksen toteuttamiseen liittyneet muutokset kuin aito muutos. Elämänlaatunsa 65-vuotta täyttäneet kokevat terveytensä aiempaa paremmaksi, ja myös heidän koettu elämänlaatunsa näyttää hie- man parantuneen.

Yleisesti sosiaali- ja terveyspalveluita sekä etuuksia on kehitetty paljon toisistaan erillään, minkä takia ne eivät aina vastaa ihmisten tarpeita, eivätkä ihmiset aina pääse tai

osaa hakeutua tarvitsemansa palvelun tai etuuden piiriin. Järjestelmä on myös paikoitellen monimutkainen, mikä toisaalta on seurausta siitä, että erilaisiin ongelmiin pyritään vastaamaan monilla tavoin.

Taulukko 6. Tavoitteen seurantaindikaattorit

	Toteuma 2010	Toteuma 2015	Toteuma 2017	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,3	1,4	1,4	1,6	1,6*
Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista⁹	..**	..**	..**	37*	31*
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä					
Miehet	12,9	9,2	9,4	9,2*	9*
Naiset	9,8	7,3	6,7	6,7*	7*
Osasairauspäivärahan saajat, % kaikista sairauspäivärahan saajista					
Miehet	..**	3,5	4,2	4,9	4,9*
Naiset	..**	6,5	8,2	9,4	9,4*
Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 65 v. täytt.					
Miehet	..**	9,7	7,9	9,0*	9*
Naiset	..**	12,1	10,7	12,0*	10*
Elämänlaatusa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet					
Miehet	..**	54,1	57,3	52*	55*
Naiset	..**	51,1	54,9	53*	58*
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä					
Miehet	92,7	93,4	93,6	93,9*	94,0*
Naiset	87,8	88,9	89,5	89,8*	90,0*

Lähteet: Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos / Sotkanet.

*Arvio.

** Ei dataa saatavilla

⁹ Vuonna 2020 kyselytutkimusta muutettiin lisäämällä ikähaarukka: 20–54-vuotiaat, jossa ”lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista”, ei sisällä enää yli 54 vuotiaita.

Vaikuttavuustavoite: Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

Viime vuosien aikana hoitoon pääsyn odotusajat ovat pidentyneet, ja tätä negatiivista kehitystä koronaepidemia entisestään pahensi. Koronavirusepidemian vuoksi sairaanhoitopiirit joutuivat siirtämään kevään aikana kiireetöntä hoitoa ja kiireettömän terveydenhuollon hoitoon pääsy vaikeutui noin kolmen kuukauden ajaksi, jolloin Suomessa vallitsi poikkeusolot¹⁰.

Koronan vaikutukset perusterveydenhuoltoon ovat osittain vastakkaisia. Terveyskeskusten avosairaanhoidon kiireettömät lääkärin vastaanottokäynnit laskivat lähes puoleen maaliskuussa, koska osittain potilaat peruivat itse sovittuja hoitoaikojaan. Indikaattoreiden mukaan vuonna 2020 hoitopääsyaika kiireettömälle lääkärin avosairaanhoidon vastaanottokäynnille ei ole pidentynyt viime vuoteen verrattuna. Päinvastoin viikon kuluessa hoitoon päässeiden osuus (44–73 %) on ollut poikkeuksellisen suuri maaliskuun aikana. Näiden tulosten kohdalla on erityisesti huomioitava edellä mainitut poikkeusolot ja kysynnän lasku sote-palveluiden piiriin hakeutumisessa, jotka osaltaan vääristävät tilastoja vuoden 2020 osalta. Koska kiireetöntä hoitoa on vuoden 2020 aikana monilta osin siirretty, voidaan arvioida, että hoitovelka ja hoitojonot ovat vuoden 2020 osalta entisestään kasvaneet.

Vaikka keväällä 2020 perusterveydenhuollon palvelujen supistuminen vähensi lähete-määriä erikoissairaanhoitoon kaikilla alueilla, elokuun lopussa 137 165 potilasta odotti hoitoon pääsyä sairaanhoitopiirien sairaaloihin. Hoitoa odottaneista 17 728 (12,9 %) oli odottanut yli puoli vuotta pääsyä kiireettömään erikoissairaanhoitoon, mikä on lukumääränä viime vuosiin verrattuna lähes kymmenkertainen. Vaikka palvelutarve näyttää lisääntyneen ja jonotusajat ovat pitkiä, valtaosa saa tarvitsemansa hoidon. Koronasta syntynyt hoitovajeen ja hoitojonojen purku jatkuu kuitenkin pitkälle ensivuoteen. Vuoden 2020 aikana sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistui myös huomattava osan nk. piilokysyntää, joka ei näy vielä tilastoissa ja osaltaan vääristää sote-palveluihin kohdistuvaa todellista kysyntää.

¹⁰ Valmiuslain (1552/2011) 88 §:n 1 mom. 1 kohdan nojalla kunnalla on oikeus poiketa terveydenhuollon kiireettömän hoidon määräaikojen noudattamisesta ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinneista.

Taulukko 7. Tavoitteen seuraintindikaattorit

	Toteuma 2015	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista käynneistä¹¹				
Yhteensä	48,4	55,9	59,2	55,4
Miehet	46,7	55,4	58,5	55,6
Naiset	49,5	56,2	59,7	55,2
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista¹²				
Yhteensä	..**	15,8	15,0*	19*
Miehet	..**	13,9	14,0*	18*
Naiset	..**	17,3	17,0*	20*
Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet 31.12. / 10 000 asukasta	2,0	3,2	5,1	5,5*
1.10.–31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %	91,7	93,1	94,3	94,9

Lähteet: Terveystietokeskus ja hyvinvoinninlaitos / Sotkanet.

*Arvio.

** Ei dataa saatavilla.

Vaikuttavuustavoite: Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä

Terveysteknologia on yksi nopeimmin kasvavista korkean teknologian vientialoista Suomessa, jonka merkitys lisääntyy jatkuvasti suomalaisten ikääntyessä ja syntyvyyden laskiessa. Terveysteknologia-alalla toimii Suomessa noin 300 yritystä ja ne työllistävät jo yli 13 000 ihmistä. Terveysteknologian viennin keskimääräinen vuosittainen kasvu on ollut noin 5,7%, ja se muodostaa jo yli puolet Suomen korkean teknologian viennistä.

¹¹ THL:n data Q1:n osalta, joka päivitetty 20.9.2020.

¹² Indikaattoriin tehty ikäryhmää koskeva täsmennys. Uusi indikaattori: ”Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista, 20+ vuotiaiden osalta”.

Terveysalan kasvustrategia on tiivistänyt toimijoiden välistä yhteistyötä ja edistänyt osaltaan alan kasvua. Terveysteknologia on tärkeä osa terveysalaa, jossa ala hyötyy uusien tuotekonseptien ja teknologioiden, kuten tekoälyn, diagnostiikan ja robotiikan tuomista mahdollisuuksista. Toimialan kauppataaseen ylijäämä on ollut runsaat 1 miljardia euroa. Haasteena vielä suuremmalle kasvulle on alaa vaivaava osaajapula, joka koskee erityisesti ohjelmisto-osaajia. Arviot toimialan kasvulle ovat kuitenkin hyvin optimistisia ja lähivuosina alan arvioidaan kasvavan viime vuosien tapaan 3–10 prosenttia vuodessa.¹³ Suomi pysyy terveysteknologiassa hyvin maailmanmarkkinoiden kasvuennusteen vauhdissa.

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi Veikkaus Oy:n tuotoista vuonna 2020 avustuksia yhteensä 385 miljoonaa euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (mom. 33.90.50) Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) ehdotusten pohjalta.

Varsinaisissa vuoden 2021 avustushauissa avustusta haki määräaikaisten puitteissa 1 207 järjestöä 3 087 kohteeseen. Hakemusten yhteenlaskettu summa oli noin 532 miljoonaa euroa.

Avustuksia varsinaisissa avustushauissa myönnettiin 888 hakijalle yhteensä 2 154 avustuskohteeseen. Avustuksia myönnettiin tavoitealueiden mukaiseen toimintaan:

- Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen
- Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
- Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen
- Erityisryhmien asumisen tukeminen
- Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen
- Työelämäosallisuuden vahvistaminen.

Lisäksi huhtikuussa avattiin ylimääräinen avustushaku koronavirustilanteeseen vastaamiseksi. Avustuksia haki 382 järjestöä 411 avustuskohteeseen. Yhteensä avustusta haettiin yli 25 miljoonaa euroa.

¹³ <https://healthtech.teknologiateollisuus.fi>.

Ylimääräistä korona-avustusta myönnettiin 106 järjestölle 109 avustuskohteeseen yhteensä viisi miljoonaa euroa. Avustuksia myönnettiin kahteen hankekokonaisuuteen:

- Psykososiaalisen tuen ja kansalaisneuvonnan digitaalisten palveluiden laajentaminen ja volyymin kasvattaminen
- Haastavassa elämäntilanteessa ja syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden ja perheiden arjen auttaminen ja psykososiaalinen tuki

Avustuksen saajilla on velvollisuus raportoida STEA:lle avustuksen käytöstä vuosittain. STEA valvoo avustusten asianmukaista käyttöä ja arvioi avustetun toiminnan tuloksellisuutta ja vaikutuksia vuosiselvitysten, tuloksellisuus- ja vaikutusselvitysten, hankkeiden väli- ja loppuraporttien sekä tarkastuskäyntien avulla.

Terveysten edistämisen määrärahat

Terveysten edistämisen määräraha (33.70.50) on tarkoitettu terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja -ohjelmiin. Hankkeiden arviointi on toteutunut hankkeiden jättämien loppuselvitysten yhteenvedolla, joka on toimitettu vuosittain ministeriölle toukokuussa. Tämän lisäksi Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on käyttänyt ulkopuolista arviointia hankkeiden tulosten ja vaikutusten arvioimiseksi vuosina 2010, 2013 ja 2016. Hankkeiden vaikutusten arviointi käynnistettiin vuonna 2020, raportti valmistuu alkuvuodesta 2021.

Vuodelle 2020 momentille myönnettiin 2 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 alkaneiden seitsemän hankkeen toteutumista arvioidaan kattavammin väliselvitysprosessin jättämisen yhteydessä maaliskuussa 2021.

Tartuntatautien valvonnan määrärahasta myönnetyt avustukset

Tartuntatautien valvonnan määrärahaa (momentti 33.70.22) oli vuonna 2020 käytettävissä 480 000 euroa ja sillä tuettiin kahdeksaa eri hanketta. Tartuntatautien valvonnan määrärahan painopistealueita olivat vuonna 2020 korkean rokotuskattavuuden ylläpitäminen, mikrobilääkeresistenssin torjuntaan ja hoitoon liittyvien infektioiden ehkäisyä edistävät hankkeet, Suomen hiv- ja C-hepatiittistrategian toimeenpano sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävät hankkeet sekä syrjäytymiseen, sosiaaliseen huono-osaisuuteen sekä maahanmuuttoon liittyvä tartuntatautien ehkäisy, erityisesti tuberkuloosin torjunta.

Korona

Koronan vuoksi Tartuntatautien valvonnan määrärahoja (momentti 33.70.22) lisättiin kahdessa ensimmäisessä vuoden 2020 lisätalousarviossa. Ensimmäisessä lisätalousarviossa eduskunta myönsi 60 miljoonaa kaikkein kiireellisimpiin covid-19-pandemian aiheuttamiin menotarpeisiin. Samalla mahdollistettiin määrärahan käyttö Huoltovarmuuskeskuksen tekemien materiaalihankintojen korvaamiseen. Toisen lisätalousarvion yhteydessä määrärahaa korotettiin edelleen 600 miljoonalla eurolla pandemiatilanteen edellyttämien suojavarusteiden ja -laitteiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä lääkkeiden hankintaan. Huoltovarmuuskeskuksen keskuksen hankintojen lisäksi määrärahalla on rahoitettu mm. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin suorittamia valtakunnallisia tarpeita palvelevia testausmateriaalihankintoja. Seitsemännän lisätalousarvion yhteydessä momentin käyttötarkoitusta täsmennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle. Tähän kokonaisuuteen liittyvät valtionavustukset ovat parhaiten valmisteilla.

Tulevaisuuden sote-keskus

Tulevaisuuden sote-keskusohjelman toimeenpanon aikaisia prosessi- ja hyötytavoitteita arvioidaan säännöllisesti ja systemaattisesti. Ohjelman vaikutuksia arvioidaan kaksi kertaa ohjelman aikana. Ohjelman vaikutuksien kokonaisarviointi toteutetaan ulkoisena arviointina, jonka hankkii sosiaali- ja terveysministeriö. Vaikuttavuudesta ei ole vielä vuoden 2020 osalta raportoitavaa edellä mainituista syistä.

4 TOIMINNAN TEHOKKUUS

4.1 Toiminnan tuottavuus

Ministeriön keskeisten suoritteiden määrä (kts. kappale 5.1) kertomusvuonna noudatti edelleen hallituskauden rytmiä, jossa hallituksen esitysten määrä on suurimmillaan hallituskauden keskivaiheilla ja hallituksen vaihdosvuotena pienin. Hallituksen esityksiä oli vuonna 2020 selvästi enemmän kuin edellisenä vuonna. Ministeriötasolla seurattavat suoritteet, kuten hallituksen esitykset tai kirjalliset kysymykset eivät ole yhteismitallisia, joten tuottavuusvertailua ei voi mekaanisesti tehdä seurattavien suoritteiden perusteella.

Ministeriön virkojen määrä pysyi ennallaan, mutta henkilötövuosimäärä kasvoi. Henkilötövuosimäärän kasvu aiheutui määräaikaista lisävoimavaroista hallituksen ohjelman keskeisiin hankkeisiin ja etenkin loppuvuoden aikana myös covid-19 –epidemian aiheuttamiin lisätehtäviin.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Toiminnan taloudellisuuden osalta tarkastellaan seuraavaksi ministeriön kuluja osastoittain ja kululajeittain taulukoissa 8 ja 9, jotka sisältävät ministeriön toiminnan tuotot ja kulut. Taulukoiden esittämistapaa on muutettu vuodesta 2019 siltä osin, että taulukoissa esitetään ministeriön kaikki toiminnan tuotot ja kulut, kun aikaisemmin on esitetty vain toimintamenojen osuus. Vertailutiedot vuosilta 2018 ja 2019 on muutettu vastaamaan tätä esittämistapaa.

Valtion tilikartassa kohtaan palvelujen ostot on sisällytetty sisäiset yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sekä yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuudet. Edellisinä vuosina ne ovat olleet omana kululajinaan kohdassa sisäiset kulut ja tällöin kuluja ei ole taulukoissa esitetty. Kun ne nyt esitetään kohdassa palvelujen ostot, myös vertailutietoja (2019 ja 2018) on oikaistu, jotta luvut ovat vertailukelpoisia. Lisäksi taulukoissa esitetään valtioneuvoston kanslian (VNK) ilmoittamat ministeriölle kohdistuneet kulut. VNK uudisti kustannuslaskentansa vuonna 2020 ottamalla käyttöön Valtiokonttorin kehittämän valtion yhteisen kustannuslaskentamallin. Muutoksesta johtuen VNK:n vuoden 2020 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien vuosien tulosten kanssa (vuodet 2018 ja 2019).

Taulukoissa 10 ja 11 esitetään kaikkien momenttien kulut toiminnoittain. Tukitoiminnot on vyörytetty ydin- ja ohjaustoiminnoille tehdyn työajan perusteella. Lisäksi taulukoissa 10 ja 11 huomioidaan laskennallinen korko.

Tilinpäätösanalyysi luvussa 7. käsitellään myös kuluja kululajeittain. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan kaikkia ministeriön omia toiminnan kuluja kululajeittain, joten VNK:n kuluja ei huomioida tilinpäätösanalyysissä.

Taulukko 8. Ministeriön toiminnan tuotot ja kulut kululajeittain 2018-2020

Ministeriön toiminnan tuotot ja kulut (1 000 €)	2020	2019	2018
Tuotot	7 974	8 612	7 443
Aineet ja tarvikkeet	108	102	149
Henkilöstökulut	33 615	31 887	30 537
Vuokrat	360	398	430
Palvelujen ostot	206 524	22 764	23 521
Muut kulut	9 113	4 841	4 586
Poistot	4	5	5
VNK*	11 364	8 869	9 363
Kulut Yhteensä	261 089	68 865	68 591
Kaikki yhteensä (kulut-tuotot)	253 115	60 253	61 147

* VNK:n laskentamalli muuttunut vuonna 2020. Vuosien 2019 ja 2018 luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Ministeriön toiminnan tuotoissa ja kuluissa merkittäväntä nousua tapahtui kululajissa palvelujen ostot, jotka olivat tilikaudella 206,5 miljoonaa euroa ja nousivat edellisestä vuodesta 807 %. Eniten muutosta tapahtui sisäisissä yhteistoiminnan kustannusten korvauksissa, jotka muodostivat 86 % (178 miljoonaa euroa) kaikista palveluostojen kuluista ja suurin kuluerä ryhmässä oli Huoltovarmuuskeskukselle korvatut suojainhankinnat, jotka olivat yhteensä 169,4 miljoonaa euroa. Myös asiantuntija- ja tutkimuspalveluiden kulut nousivat edellisvuoden 6,2 miljoonasta 22 miljoonaan euroon.

Seuraavassa taulukossa toiminnan tuotot ja kulut esitetään osastoittain.

Taulukko 9. Ministeriön toiminnan tuotot ja kulut osastoittain 2018-2020

Ministeriön toiminnan tuotot ja kulut osastoittain (1 000 €)	2020	2019	2018
Hyvinvointi- ja palveluosasto*	4 886	16 280	17 205
Turvallisuus ja terveys -osasto**	172 974		
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto**	3 865		
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto**	2 336		
Sosiaali- ja terveydenhuollonohjausosasto	27 392	6 085	5 992
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	4 194	3 855	3 762
Työ- ja tasa-arvo-osasto	6 885	8 600	10 635
Ministeriön johto	637	522	718
Johdon tuki	2 356	3 997	3 223
Hallinto	3 396	3 243	2 750
Kansainväliset asiat	9 851	5 767	4 371
Viestintä	1 480	1 365	1 450
Lääkkeidenhinalautakunta (HILA)	-852	-760	-936
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskus (STEA)	2 352	2 428	2 614
VNK***	11 364	8 869	9 363
Toiminnan tuotot ja kulut yhteensä	253 115	60 253	61 147

* Vuoden 2020 luvut ajalta 1.1.-31.5.2020

** Vuoden 2020 luvut ajalta 1.6.-31.12.2020

*** VNK:n laskentamalli muuttunut vuonna 2020. Vuosien 2019 ja 2018 luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Vuoden aikana ministeriössä toteutettiin organisaatiomuutos. Hyvinvointi- ja palveluosasto jaettiin 1.6.2020 alkaen kolmeksi uudeksi osastoksi Turvallisuus ja terveys – osastoksi, Yhteisöt ja toimintakyky –osastoksi sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut –osastoksi. Muutoksesta johtuen Hyvinvointi- ja palveluosaston kulut eivät ole suoraan vertailukelpoisia vuosiin 2019 ja 2018 nähden. Jos kuitenkin vuoden 2020 kulut lasketaan yhteen vanhan osaston (Hyvinvointi- ja palveluosasto) sekä uusien osastojen (Turvallisuus ja terveys –osasto, Yhteisöt ja toimintakyky –osasto sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut –osasto) yhteenlasketut kulut vuodelle 2020 ovat 184,1 miljoonaa euroa. Nousua edelliseen vuoteen on 1 031 %. Suurin kuluerä 173 miljoonaa euroa kohdistuu Turvallisuus ja terveys –osastolle ja tästä 98 % aiheutuu Huoltovarmuuskeskukselle korvatuista suojainhankinnoista.

Vuoden 2020 alussa Tietoryhmä siirrettiin Johdon tuki –yksiköstä osaksi Sosiaali- ja terveydenhuollonohjausosastoa. Johdon tuki -yksikön kulut vähenivät edellisestä vuodesta 41 %, mutta kasvoivat Sosiaali- ja terveydenhuollonohjausosaston osalta 350 %. Merkittävin kuluerä oli Kansaneläkelaitokselle maksetut Valtava-hankkeen kulut (18,2 miljoonaa euroa).

Toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta on arvioitu ministeriön keskeisten toimintojen eli tehtäväkokonaisuuksien osalta Kieku-järjestelmästä saatavien kustannustietojen pohjalta, ei osastokohtaisen tarkastelun perusteella.

Kustannukset perustuvat toiminnoille suoraan kirjattuihin menoihin, työaikakohdenusten perusteella saatuihin henkilötyövuosiin ja työkustannuksiin sekä toimitila- ja tukitoimintojen sekä palkallisten poissaolojen ydin- ja ohjaustoiminnoille jaettuihin kustannuksiin. Kustannuksiin on lisätty valtioneuvoston hallintayksiköstä saadut tiedot sinne siirrettyjen palvelutoimintojen kustannuksista.

Taulukko 10. Kokonaistuottavuus ja tehokkuus 2018–2020

Kokonaistuottavuus	2020	2019	2018
Kustannukset (1 000 euroa)	253 115	60 253	61 147
HTV:t (kohdennettu)	440	426	433
Kustannus (1 000 euroa/HTV)	575	141	141

Tehokkuus, htv	2020	2019	2018
Ydintoiminnot	48	47	46
Ohjaustoiminnot	142	123	132
Tukitoiminnot (ml. yleishallinto)	250	256	255
Yhteensä	440	426	433

Kustannukset 253,1 miljoonaa euroa (60,3 miljoonaa euroa 2019) ovat kasvaneet lähinnä koronapandemian johtuvista lisämenoista. Henkilötyövuodet 440 htv:tä (426 htv:tä 2019) ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna. Vähäisiä muutoksia on tapahtunut henkilötyövuosien jakautumisessa toimintolajeille, suurin muutos on ohjaustoimintojen osalta. Ydintoiminnoille kertyi 48 htv:tä, joka on 11 % kaikista henkilötyövuosista (47 htv:tä ja 11 % vuonna 2019). Ohjaustoiminnoille kertyi 142 htv:tä joka on 32 % kaikista henkilötyövuosista (123 htv:tä ja 29 % vuonna 2019). Näin ollen vuonna 2020 tukitoimintoja vyörytetään ydin- ja ohjaustoiminnoille sekä suhteellisesti 57 %, että määrällisesti 250 htv:tä (256 htv:tä ja 60 % vuonna 2019).

Taulukko 11. Tukitoimintojen vyörytys ydin- ja ohjaustoiminnoille 2020

	2020				2019			
Ydintoiminnot tuki-toimintojen vyörytyksen jälkeen	Euroa (1.000)	%	htv:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)	Euroa (1.000)	%	htv:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)
2201: Terveiden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy (Ydintoiminto)	5 990,7	61,0 %	25,7	232,8	7 008,9	63,6 %	27,0	259,1
2202: Sosiaali- ja terveyspalvelut (Ydintoiminto)	1 152,6	11,7 %	3,8	304,3	1 054,2	9,6 %	2,8	376,4
2203: Lääkehuolto (Ydintoiminto)	153,9	1,6 %	13,2	11,7	64,1	0,6 %	11,1	5,8
2204: Terveysturvallisuus sekä säteilyhaittojen, kemikaalien ja geeniteknologian valvonta (Ydintoiminto)	438,6	4,5 %	2,0	220,0	567,0	5,1 %	2,1	264,6
2205: Toimeentuloturva (Ydintoiminto)	33,3	0,3 %	0,2	219,0	25,5	0,2 %	0,1	260,5
2206: Vakuutusmarkkinoiden toiminta (Ydintoiminta)	78,8	0,8 %	0,2	515,0	133,5	1,2 %	0,3	529,8
2207: Työsuoja (Ydintoiminto)	53,7	0,5 %	0,2	321,3	61,9	0,6 %	0,2	266,7
2208: Naisten ja miesten välinen tasa-arvo (Ydintoiminto)	388,0	3,9 %	1,5	260,2	454,8	4,1 %	1,5	297,7
4001: Ydintoimintojen tietojärjestelmät (Ydintoiminto)	1 533,3	15,6 %	1,3	1 211,0	1 651,1	15,0 %	1,8	925,5
Ydintoiminnot yhteensä	9 822,8	100,0 %	47,9	205,0	11 021,1	100,0 %	47,0	234,6
Ohjaustoiminnot tuki-toimintojen vyörytyksen jälkeen	Euroa (1.000)	%	htv:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)	Euroa (1.000)	%	htv:t (kohd.)	Kustannus (1.000 €/htv)
5000: Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta (Ohjaustoiminto)	38 590,4	15,7 %	41,7	924,3	22 654,4	46,2 %	38,8	580,2
5100: Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta (Ohjaustoiminto)	3 098,6	1,3 %	13,0	238,7	3 053,5	6,2 %	10,8	280,1
5200: Lainsäädäntöhankkeiden valmistelu ja seuranta (Ohjaustoiminto)	10 556,2	4,3 %	44,9	234,9	9 140,8	18,5 %	36,5	247,3
5300: EU- ja kansainväliset asiat (Ohjaustoiminto)	12 748,1	5,2 %	16,1	791,5	10 635,5	21,7 %	23,0	459,2
5400: Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät (Ohjaustoiminto)	178 299,2	73,5 %	25,9	6 964,4	3 753,6	7,4 %	14,0	256,6
Ohjaustoiminnot yhteensä	243 292,6	100,0 %	141,7	1 732,7	49 237,7	100,0 %	123,1	400,3

Ydin- ja ohjaustoimintojen kustannukset, sekä henkilötövuodet määrittävät välittömistä kuluista ja henkilötövuosista, jotka ovat kirjattu suoraan kyseisille toiminnoille. Tämän jälkeen tukitoimintojen kulut ja henkilötövuodet vyörytetään ydin- ja ohjaustoiminnoille tehdyn työajan perusteella.

Ydintoimintojen kustannukset olivat 9,8 miljoonaa euroa (11,0 miljoonaa euroa vuonna 2019) ja henkilötövuodet olivat 48 (47 vuonna 2019). Kustannukset laskivat (10,9 %) edelliseen vuoteen verrattuna samalla, kun henkilötövuodet lisääntyivät (1,9 %).

Ohjaustoimintojen kustannukset olivat 243,3 miljoonaa euroa (49,2 miljoonaa euroa vuonna 2019) ja henkilötövuodet olivat 142 (123 vuonna 2019). Kustannukset nousivat 494,1 % samalla, kun henkilötövuodet lisääntyivät 15,2 %.

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen palvelutoiminnan tuotot olivat vuonna 2020 yhteensä 3,02 miljoonaa euroa (2019: 2,75 miljoonaa euroa). Tästä 2,98 miljoonaa euroa (2019: 2,71 miljoonaa euroa) kertyi nettobudjetoidun toiminnan tuotoista. Bruttobudjetoitu toiminta on ollut vähäistä sen tuottojen ollessa 43 810 euroa (2019: 39 002 euroa) eikä siitä Valtiokonttorin ohjeiden mukaisesti (alle 1 miljoonaa euroa) ole tehty kustannusvastaavuuslaskelmaa. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan osalta Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen ja peliriippuvuuden tuotot ovat vuodesta 2019 lähtien kirjattu yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoihin elinkeinoelämlä, jonka vuoksi edellisten vuodet eivät ole vertailukelpoisia.

Ministeriön bruttobudjetoidut tulot koostuvat ministeriön maksullisista suoritteista annetun asetuksen (STMA 755/2018) tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista, lähinnä geeniteknikan lautakunnan (VNA 1255/2018) ja edellä mainitun ministeriön asetuksen (STMA 755/2018) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista (STMA 755/2018). Ministeriön nettobudjetoidut tulot koskevat ministeriön maksuasetuksen (STMA 755/2018) 2 §:n ja asetuksen liitteessä mainittuja työsuojeluhallinnon julkisoikeudellisia suoritteita, 3 §:n mukaisia markkinasuoritteita, lääkkeiden hintalautakunnan tuloja (STMA 1260/2018). Vuoden 2020 osalta ei ole laadittu erikseen varainhoitovuoden tavoitteita, koska toimintatavoite tulee olla kustannusneutraali.

Taulukko 12. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma**KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA MAKSULLISESTA TOIMINNASTA**

Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet (1.000 €)	Lääkkeiden hintalautakunta		
	2020	2019	2018
	euroa	euroa	euroa
TUOTOT			
Maksullisen toiminnan tuotot			
- maksullisen toiminnan myyntituotot	2 977	2 711	2 724
- maksullisen toiminnan muut tuotot			
Tuotot yhteensä	2 977	2 711	2 724
KOKONAISKUSTANNUKSET			
Erilliskustannukset			
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	6	6	7
- henkilöstökustannukset	1 378	1 234	1 175
- vuokrat	117	125	122
- palvelujen ostot	604	551	456
- muut erilliskustannukset	21	35	66
Erilliskustannukset yhteensä	2 125	1 951	1 827
Osuus yhteiskustannuksista			
- tukitoimintojen kustannukset	253	226	216
- poistot	0	0	0
- korot	0	0	0
- muut yhteiskustannukset	0	0	0
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	253	226	216
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 378	2 178	2 042
KUSTANNUSVASTAAVUUS (Tuotot – kustannukset)	599	533	681
Kustannusvastaavuus-%	125 %	124 %	133 %

Nettobudjetoidun toiminnan tuotot kertyivät vuonna 2020 pääsääntöisesti julkisoikeudellisista suoritteista. Julkisoikeudellisten suoritteiden tuottamiselle asetettu kustannusvastaavuustavoite on saavutettu hyvin. Lääkkeiden hintalautakunnan (2,98 miljoonaa euroa) muodostivat suurimman osan julkisoikeudellisten suoritteiden tuotoista. Lääkkeiden hintalautakunnan kustannusvastaavuus (125 %) on melkein edellisen vuoden (124 %) tasolla. Vuosien 2018–2020 keskimääräinen kustannusvastaavuus on ollut 128 %. Vaihtelu aiheutuu toiminnan luonteesta. Tarkasteluvuonna hintalautakunnassa ratkaistiin yhteensä 883 hakemusta, kuten edellisenä vuonna (2019: 883),

keskimääräisen vuosittaisen hakemusmäärän ollessa noin 725. Ministeriössä tuotettujen suoritteiden bruttobudjetoidut tulot koostuivat ministeriön maksuasetuksen (STMA 755/2018) 2 §:n tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista ja geenitekniikan lautakunnan (VNA 1255/2018) sekä edellä mainitun asetuksen (STMA 755/2018) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista. Ministeriön maksuasetuksen 2 §:n ja 3 §:n tarkoittamien bruttobudjetoitujen tulojen kohdalla on kysymys vähäisistä ja satunnaisista tuloista, joiden osalta jo tuloarvion laatiminen ja sen toteutumisen ennustaminen on vaikeaa.

Merkittävä osa bruttobudjetoiduista tuloista muodostuu geenitekniikan lautakunnasta 7 650 euroa (2019: 9 950 euroa) ja Eläke- ja yksityisvakuutusyksiköstä 10 280 euroa (2019: 13 280 euroa). Myös näiden tulot ovat vaikeasti ennakoitavia. Bruttobudjetoidussa toiminnassa on toteutettu työajan seurantaa vuodesta 2008 lähtien. Toiminnan kannattavuuteen vaikuttaa alentavasti esimerkiksi se, että geenitekniikkalain 35 §:n mukaan maksujen perimisestä voidaan myöntää poikkeuksia ja maksu voidaan jättää perimättä osittain tai kokonaan. Em. lainmukaisia hakemuksia tekevät pääosin julkisyhteisöjen yhteydessä toimivat tutkimusryhmät.

Muutokset tilikauteen 2019 verrattuna

Maksullisen toiminnan kokonaistuottokertymä lisääntyi 0,27 miljoonaa euroa, eli lähes 10 %. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 125 %. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan osalta kirjaustapaa muutettiin vuonna 2019, jonka vuoksi vertailu aikaisempiin vuosiin ei ole mahdollista. Bruttobudjetoitu toiminta on ollut niin vähäistä, ettei niitä koskevia kustannusvastaavuuslaskelmia ole kertomuksessa esitetty.

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Taulukko 13. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma

	Rahapelihaitat		STEA	
	2020	2019	2020	2019
	euroa	euroa	euroa	euroa
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot				
Yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	2 194	2 346	2 299	2 431
Tuotot yhteensä	2 194	2 346	2 299	2 431
Yht.rah. toim. erilliskustannukset				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	3	22
Henkilöstökustannukset	77	92	3 001	3 143
Vuokrat	0	0	202	213
Palvelujen ostot	2 088	2 248	1 385	1 438
Muut erilliskustannukset	29	6	62	42
Erilliskustannukset yhteensä	2 194	2 346	4 652	4 858
Yhteisrahoitteisen toiminnan yhteiskustannusosuus				
Tukitoimintojen kustannukset				
Poistot				
Korot				
Muut yhteiskustannukset			423	443
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä		0	423	443
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 194	2 346	5 075	5 302
OMARAHOITUSOSUUS (Tuotot – kustannukset)	0	0	-2 776	-2 871
Omarahoitusosuus, %	100 %	100 %	45 %	46 %

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot vuonna 2020 olivat 4,8 miljoonaa euroa (2019: 5,4 miljoonaa euroa). Peliriippuvuuden ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen tuotot ovat vuodesta 2019 lähtien kirjattu yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoihin elinkeinoelämältä. Aikaisemmin tuotot on kirjattu tuotoiksi elinkeinoelämältä. Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoituksesta valtaosa tuli valtionhallinnon ulkopuolelta.

5 TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

5.1 TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Taulukko 14. Keskeiset tuotokset vuosina 2017-2020

Keskeiset tuotokset	2020	2019	2018	2017
Esiteltyjen säädösten määrä				
-hallituksen esitykset	49	21	49	32
-HE:n sisältyvät lait	114	65	122	137
-valtioneuvoston asetukset	47	20	33	34
Kirjallisten kysymysten määrä, <i>joista koronaan liittyviä</i>	351 (93)	150	167	174
Asiantuntijakuulemisten määrä eduskunnan valiokunnissa	234	123	267	272
Julkaisut	39	30	13	18
Tiedotteet, suomenkieliset, <i>(joista koronaan liittyviä)</i>	477 (261)	198	226	259
Tiedotteet, ruotsinkieliset	474	182	208	218
Tiedotteet, englanninkieliset	113	58	16	63
Tiedotteet, venäjänkieliset	104	4	2	5
Tiedotustilaisuudet ja toimittajatapaamiset, <i>(joista koronaan liittyviä)</i>	45 (39)	31	38	40
Verkkouutiset, suomenkieliset	87	103	188	135
Verkkouutiset, ruotsinkieliset	71	97	76	80
Verkkouutiset, englanninkieliset	15	19	18	19
Verkkouutiset, venäjänkieliset	1	0	0	0
Verkkouutisten Näkökulma-videoita	0	5	11	6
Muut tuotetut videot (ei Näkökulma)	81	67	93	199

Vuonna 2020 hallituksen esityksiä annettiin yli kaksinkertainen määrä verraten edelliseen vuoteen, samoin asiantuntijakuulemisia eduskunnan valiokunnissa oli selvästi enemmän kuin edellisenä vuonna. On tavanomaista, että eduskuntavaalivuonna hallituksen esityksiä on muita vuosia vähemmän ja seuraavina vuosina enemmän. Vuosi 2020 oli hallituksen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi, ja silloin annettiin jo nykyisen hallituksen laajoja hallituksen esityksiä eduskunnalle. Kansanedustajien kirjallisten kysymysten määrä oli poikkeuksellisen suuri. Niistä yli neljännes liittyi koronapandemiaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön viestinnässä korostui koronapandemia. Koronaviruksen levittyä Suomeen ja pandemian myötä viestintäyksikön työnjakoa ja organisointia muutettiin, tekeminen suunnattiin koronaviestintään isoja hallitusohjelmahankkeita (sote-uudistus ja sosiaalityrvauudistus) lukuun ottamatta.

Viestintäyksikössä otettiin käyttöön päivystysjärjestelmä ja mediapalvelu keskitettiin. STM:n verkkosivuille koottiin koronavirusta koskeva tieto kootusti helmikuussa 2020. Tiedotteita käännettiin kotimaisten kielten lisäksi englanniksi ja ennätysmäärä venäjän kielelle. STM vahvisti hallinnonalansa viestinnän koordinaatiota. Kansalaisviestintä käynnistettiin yhteistyössä THL:n kanssa. Osana monikanavaista kansalaisviestintää lähetettiin kotitalouksiin STM:n ja THL:n kansalaiskirje huhtikuussa, lisäksi kohdennettiin tekstiviestejä eri ryhmille. Loppuvuodesta suunniteltiin ja käynnistettiin valtakunnallinen rokoteviestintäkampanja yhteistyössä THL:n ja VNK:n kanssa.

Tiedotustilaisuuksien järjestämisessä hyödynnettiin valtioneuvoston kanslian keskitettyä infopalvelua. Toukokuussa käynnistettiin STM:n ja THL:n viikoittaiset koronainfot, joita sidosryhmät ja kansalaiset pystyivät seuraamaan suorana verkossa.

Koronapandemia korostui myös sisäisessä viestinnässä. Keväällä intranetissä järjestettiin asiantuntijoiden Kysy ja Vastaa -liveinfoja, ylläpidettiin viikoittaista kysymys-vastauspalsta ja julkaistiin fiilismittarin tuloksia. Kampuksella julkaistiin runsaasti myös muuta sisältöä kuin pandemiaan liittyvää. Kansliapäällikön treffejä jatkettiin virtuaalisesti.

Koronapandemiaviestinnän rinnalla tehtiin normaalia lainsäädäntöviestintää sekä hallitusohjelman uudistusten ja hankkeiden viestintää. Sote-uudistukselle toteutettiin viestinnän linjaukset, visuaalinen viestinnän linjaukset ja kuvakonsepti, avattiin soteuudistus.fi-verkkosivusto, toteutettiin yhteiset ydinviestit ja käynnistettiin valtakunnallisen viestintäverkoston toiminta yhteistyössä THL:n kanssa sekä toteutettiin eduskuntaan annetun hallituksen esityksen lainsäädäntöviestintä.

Sosiaalityrvauudistusta valmisteleva komitea asetettiin maaliskuussa 2020, uudistuksesta viestiminen käynnistyi muutamaa viikkoa aiemmin. Sosiaalityrvauudistukselle luotiin viestintäsuunnitelma. Valtioneuvoston kanslia loi parlamentaarisille komiteoille visuaaliset linjaukset, joita täydennettiin sosiaalityrvauudistuksessa. Uudistus sai verkkoon hankesivut, kolumnisarjan, videosarjan ja julkaisusarjan sekä Twitter-tilin. Sosiaalityrvakomitean kokouksista kerrottiin ennakoon ja jälkikäteen sekä tiedotteilla että sosiaalisessa mediassa. Avoimia verkkoseminaareja markkinoitiin aktiivisesti. Uudistuksen sisäistä viestintää tehtiin muun muassa uutiskirjeellä ja kokousten vuorovaiikutteisuutta kehittämällä. Uudistuksen avainhenkilöt STM:ssä saivat viestintävalmennusta ja viestintäverkoston toiminta käynnistyi.

Verkkoviestinnässä panostettiin edelleen verkkopalvelun sisältöjen saavutettavuuteen uuden direktiivin vaatimusten mukaisesti. Aloitettiin venäjänkielisen sisällön laaja päivitys. Verkkosivustojen alustan versio vaihdettiin STM:ssä ja koko valtioneuvostossa kesällä. Siihen liittyi intensiivisiä koulutuksia ja laajoja korjaustoita.

Sosiaalisen median kanava Twitter kasvatti edelleen suosiotaan yhtenä viestinnän pääkanavista verkkopalvelujen rinnalla. Ministeriön Twitter-tiliä seuraa reilut 44 400, joka on noin 18 400 uutta seuraajaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Aikaisempina vuosina seuraajien määrä on kasvanut alle 5 000:lla vuodessa.

Konsernin viestinnän yhteistyö keskittyi myös pandemian ja sen hoitamisen ympärille. Alkuvuodesta tehtiin yhteinen mediatutkimus. Hallinnonalan viestijöiden yhteisiä koulutustilaisuuksia toteutettiin loppuvuodesta yksi.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Ministeriön palvelukyvyn sekä suoritteiden laadun turvaamiseksi koronapandemiatilanteessa keskityttiin valtioneuvosto- ja konserniyhteistyöhön.

Ministeriö osallistui vuonna 2020 valtioneuvostotasolla lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän sekä sääntelyn sujuvoittamishankkeen toimeenpanoryhmän työskentelyyn. Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän tehtävänä on ollut mm. edistää hallitusohjelmaan sisältyvien lainvalmistelun laatua koskevien kirjausten toteutumista, sekä edistää lainvalmisteluohjeiden ja hyvän lainvalmistelun periaatteiden noudattamista ja hyvien käytäntöjen leviämistä lainvalmistelussa. Yhteistyöryhmä toimii lisäksi hallitusohjelmaan kirjatun paremman sääntelyn toimintaohjelman ohjausryhmänä. Sääntelyn sujuvoittamishankkeen tavoitteena on sujuvoittaa yrityksiä koskevaa sääntelyä, välttää turhaa sääntelytaakkaa, ja edistää markkinoiden toimivuutta ja kilpailua. Tähän päästään esimerkiksi digitalisaation, toimintatapojen ja viranomais-prosessien kehittämisen ja sääntelyn yksinkertaistamisen avulla. Hankkeessa laajennetaan Yksi yhdestä –kokeilua. Tavoitteena on ensi vaiheessa, että uuden sääntelyn vaikutukset yrityksiin kohdistuvaan sääntelytaakkaan arvioidaan kaikissa ministeriöissä yhdenmukaisesti.

Kertomusvuonna asetettiin uudelleen säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä, jonka tehtävänä on osaltaan tukea valtioneuvostotason säädösvalmistelun kehittämistä sekä kehittää sosiaali- ja terveysministeriön omia sisäisiä säädösvalmistelussa nou-

datettavia toimintatapoja ja menettelyjä. Työryhmä edistää sitä, että säädösvalmistelua koskevat ohjeet ja määräykset otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriössä. Työryhmä huolehtii osaltaan ajankohtaisen, säädösvalmisteluun liittyvän tiedon välittämisestä yksiköiden säädösvalmistelutyöhön osallistuvalle henkilöstölle.

6 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN

Taulukko 15. Ministeriön virat vuosina 2018–2020 (suluissa vuoden 2019 htv-määrä)

Virat	31.12.2020 (htv 2020)	31.12.2019 (htv 2019)	31.12.2018 (htv 2018)
Johto ja erillisyyksiköt	85 (88)	95 (96)	92 (92)
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	27 (44)	20 (34)	19 (39)
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	64 (67)	62 (62)	61 (63)
Hyvinvointi- ja palveluosasto * (-31.5.2020)	- (67)	155 (165)	152 (171)
Turvallisuus ja terveys -osasto (1.6.2020-)	39 (28)		
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto * (1.6.2020-)	82 (53)		
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut – osasto (1.6.2020-)	36 (24)		
Työ- ja tasa-arvo-osasto	67 (69)	68 (69)	68 (68)
Yhteensä	400 (440)	400 (427)	392 (443)

* Sisältää ministeriön yhteydessä toimivan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen, jossa on 46 virkaa

Ministeriössä toteutettiin kesäkuussa 2020 organisaatiouudistus, jossa aiemman hyvinvointi- ja palveluosaston tehtävät ja henkilöstö jaettiin kolmelle uudelle osastolle: turvallisuus ja terveys –osasto, yhteisöt ja toimintakyky –osasto sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut –osasto. Johdon tuki –yksikön tietoyksikkö yhdistettiin vuoden alusta alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosaston digitalisaation ja tiedonhallinnan yksikön kanssa. Tämä muutos lisäsi sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosaston ja vähensi johdon ja erillisyyksiköiden virka- ja henkilötyövuosimäärää edelliseen vuoteen verrattuna.

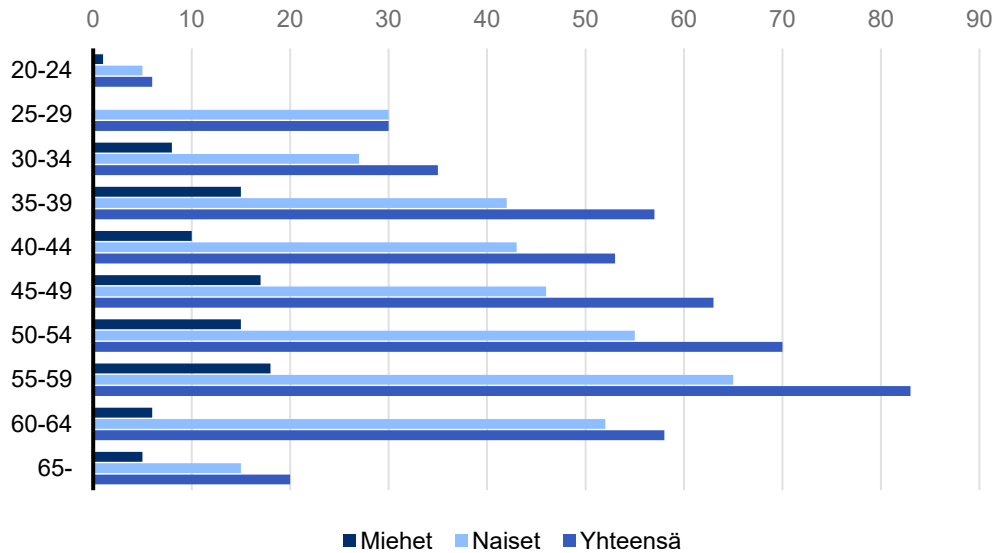
Ministeriössä on virkojen lisäksi runsaasti määräaikaista projektitehtäviä, minkä vuoksi ministeriön henkilötyövuosimäärä on selvästi suurempi kuin virkojen määrä.

Ministeriön virkojen määrä pysyi ennallaan. Ministeriössä lakkautettiin edelleen avoimeksi tulleita virkoja vuosille 2015 - 2020 tehdyn virkarakenteen kehittämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena oli sopeuttaa pysyvät henkilöstömenot vastaamaan käytettävissä olevaa määrärahaa, ja tämän vuoksi lakkautettiin vuosina 2015 – 2020 yhteensä 45 virkaa suunnitelman mukaisesti. Samaan aikaan on suunnattu voimavaroja – sekä vakinaisia virkoja että määräaikaista projektitehtäviä uusiin ja kasvaviin tehtäväalueisiin, erityisesti hallitusohjelman toteuttamiseen. Vuoden aikana perustettiin ministeriön tehtäviin 11 uutta virkaa (näistä viisi vuoden 2021 alusta alkaen, joten ne eivät sisälly taulukon 15 virkamäärään) ja lakkautettiin 13 virkaa. Edellisenä

vuonna oli tehty päätös seitsemän uuden viran perustamisesta 1.1.2020 alkaen. Näin ollen virkojen määrä vuoden 2020 lopussa oli sama kuin edellisen vuoden lopussa. Uusien virkojen määrä kahden viime vuoden aikana on poikkeuksellisen suuri, ja osa niistä merkitsi aiemmin määräaikaaisesti hoidettujen tehtävien vakinaistamista. Lakkautetuista viroista valtaosa oli vapautunut jo edellisinä vuosina ja ne lakkautettiin sopeuttamisohjelman osana tai niiden tilalle oli jo aiemmin perustettu virka töiden joustavan järjestämisen varmistamiseksi.

Taulukko 16. Ministeriön henkilöstövoimavarat vuosina 2018–2020

Henkilöstövoimavarat	2020	2019	2018
Henkilöstön määrä	475	433	438
naiset	380	340	347
miehet	95	93	91
Henkilöstö htv	440	427	433
naiset	348	337	345
miehet	92	90	88
Määräaikaisten määrä	141	105	125
naiset	121	85	102
miehet	20	20	23
% osuus henkilöstöstä	30	24	29
Osa-aikaisten määrä	26	29	27
naiset	19	25	21
miehet	7	4	6
%-osuus henkilöstöstä	5	7	6
Henkilöstön keski-ikä	47,7	48,9	48,0
naiset	47,6	49,0	48,0
miehet	48,0	48,6	47,9
Sukupuolijakauma, naiset/miehet %-osuus	80/20	79/21	79/21
johto [1]	67/33	59/41	62/38
esittelijät	77/23	75/25	76/24
avustava henkilöstö	97/3	97/3	95/5
Koulutustaso, indeksiluku	6.5	6.4	6.5
naiset	6.4	6.3	6.4
miehet	6.9	7.0	6.8
Kokonaispoistuma [2]	17,1	18,9	20,3
Tulovaihtuvuus [3]	23,3	16,9	18,2
Sairauspoissaolot, pv/htv [4]	5,3	7,1	7,9
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, % henkilöstöstä	0,2	0	0,2
Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä	64,5	64,3	65,0
Henkilöstökoulutus			
pv/htv	1,7	3,2	2,2
euroa/htv [6]	399	679	662
Työterveyshuolto, euroa/htv [7]	404	897	827
Työtyytyväisyysindeksi	71,6	70,4	70,2

Kuvio 1. Henkilöstö ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan vuonna 2020

Ministeriön henkilöstön määrä kasvoi selvästi edellisvuodesta. Henkilöstömäärä oli vähentynyt 2019 ministeriön toimintamenojen monivuotisen sopeuttamisohjelman ja edellisen hallituskauden kärkihankkeiden päättymisen vuoksi. Ministeriöön perustettiin jo vuoden 2019 lopulla useita virkoja vuoden 2020 alusta alkaen voimavarojen varmistamiseksi. Vuonna 2020 rekrytoitiin myös useita määräaikaista hallituksen keskeisten ohjelmien tehtäviin, kuten sote-uudistukseen, sosiaaliturvauudistukseen sekä työelämän ja tasa-arvon kehittämiseen ja palvelurakenteen kehittämiseen. Loppuvuoden aikana palkattiin myös useita määräaikaista virkamiehiä covid-19 –epidemian aiheuttamiin lisätehtäviin. Koska suuri osa rekrytoinneista tehtiin vuoden jälkimmäisellä puoliskolla, koko vuoden henkilötyövuosimäärä ei kasvanut niin paljon kuin henkilömäärä vuoden lopussa.

Erityisesti covid-19 –epidemia mutta myös hallitusohjelman laajat uudistukset työllistivät ministeriön henkilöstöä poikkeuksellisen paljon vuonna 2020. Vaikka uusia määräaikaista henkilöitä rekrytoitiin akuutteihin projektitehtäviin, ylitöitä tehtiin aiempia vuosia selvästi enemmän, yhteensä yli 10 henkilötyövuotta vastaava määrä (vuonna 2019 noin 4 henkilötyövuotta). Kaikissa henkilöstöryhmissä avustajista ylimpään johtoon oli runsaasti kuormittuneita henkilöitä.

Määräaikaisten osuus henkilöstöstä kasvoi projektihenkilöstön rekrytointien vuoksi edellisestä vuodesta selvästi. Määräaikaista oli vuoden lopussa 30 % henkilöstöstä. Lukuun sisältyvät myös henkilöt, joilla on vakinainen virka ministeriössä tai muualla.

Osa-aikaisten osuus väheni hieman. Osa-aikatyössä oli vuoden lopussa 5 % henkilöstöstä, 26 henkilöä. Valtaosa osa-aikatyötä tekevistä on nimitetty kokoaikatyöhön, mutta he ovat osa-aikaisesti virkavapaalla. Osittainen hoitovapaa, osa-aikaeläke ja muu osittainen virkavapaus olivat lähes yhtä yleisiä osa-aikatyön perusteita. Osittaisia hoitovapaita oli selvästi edellistä vuotta vähemmän. Osa-aikatyö oli jonkin verran yleisempää miehillä kuin naisilla, mutta ero oli pieni.

Ministeriön keski-ikä laski jonkin verran edellisestä vuodesta. Miesten keski-ikä on hieman korkeampi kuin naisten, mutta ero on pieni. Suurin ikäryhmä on edellisen vuoden tapaan 55–59-vuotiaat, mutta myös muissa ikäryhmissä 35 ja 65 vuoden välillä on runsaasti virkamiehiä. Ikärakenne on tasoittunut viime vuosina, ja nuorempien ryhmien osuus on kasvanut. Vuoden lopussa ministeriön palveluksessa oli 20 vähintään 65 vuotta täyttänyttä – viisi enemmän kuin vuotta aiemmin. Alle 30-vuotiaita oli vuoden lopussa 36 henkilöä – 14 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Naisten osuus ministeriön henkilöstöstä kasvoi edelleen vähän ja oli vuoden lopussa 80 %. Naisten osuus sekä johtajista (67 %) että asiantuntijoista (77 %) kasvoi jonkin verran. Avustavissa tehtävissä toimivista lähes kaikki (97 %) ovat naisia.

Kaikissa ikäryhmissä naisia on selvästi enemmän kuin miehiä. Nuorimmista, alle 30-vuotiaista, lähes kaikki ovat naisia. Muissa ikäryhmissä naisia on 73–90 %.

Sairauspoissaolojen määrä väheni selvästi verran edellisestä vuodesta. Sairauspoissaoloja oli 5,3 päivää/henkilötyövuosi, lähes 2 päivää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Laajan etätyön ja tehostetun hygienian myötä sairauspoissaolot vähenivät yleisesti monilla työpaikoilla.

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 64,5 vuotta, vähän korkeampi kuin edellisenä vuonna. Vanhuuseläkkeelle jäi 9 henkilöä – 3 enemmän kuin edellisenä vuonna. Vanhuuseläkkeelle siirtymisen keski-ikä oli 65 vuotta, vajaan vuoden korkeampi kuin edellisenä vuonna. Ministeriön ikärakenteen seurauksena eläkkeelle jää lähivuosina edelleen runsaasti henkilöitä.

Ministeriön henkilöstön kokonaispoistuma oli vuonna 2020 jonkin verran edellisiä vuosia pienempi. Tulovaihtuvuus kasvoi uusien rekrytointien myötä selvästi edellisestä vuodesta.

Henkilöstökoulutukseen käytettiin sekä työpäiviä että määrärahaa selvästi edellistä vuotta vähemmän.

Työterveyshuollon kustannukset henkilötyövuotta kohden olivat selvästi alemmat kuin edellisenä vuonna.

Ministeriön työtyytyväisyysindeksi oli syksyllä 2020 tehdyssä kyselyssä 71,6. Se oli jonkin verran korkeampi kuin edellisellä kerralla vuotta aiemmin, mutta hieman alempi kuin valtiolla vuonna 2020 keskimäärin.

7 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

7.1 Rahoituksen rakenne

Vuonna 2020 sosiaali- ja terveysministeriön käytettävissä olleet määrärahat olivat edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 16 714 miljoonaa euroa (14 353 miljoonaa euroa vuonna 2019). Käytettävissä olevat määrärahat lisääntyivät 16 %.

Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 15 148,3 miljoonaa euroa (13 779 miljoonaa euroa vuonna 2019). Määrärahaa siirrettiin seuraavalle vuodelle 871 miljoonaa euroa, joka oli 629 miljoonaa euroa enemmän, kuin edellisenä vuotena (242 miljoonaa euroa vuonna 2019). Seuraavaksi esitetään suurimmat muutokset momenteittain.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Tilinpäätöksessä peruutetut siirretyt määrärahat on esitetty tilinpäätöksen liitteellä 4. Peruutettuja siirrettyjä määrärahoja oli yhteensä 23,4 miljoonaa euroa, kun edellisenä vuonna niitä oli 116,8 miljoonaa euroa. Peruttavat määrärahat muodostuivat pääasiassa vuoden 2018 käyttämättä jääneistä määrärahoista, joita peruttiin 23,2 miljoonaa euroa.

Valtionapujen palautukset momentilla 12.33.98 tulot pienenivät 16 miljoonaa euroa (13 %). Valtionapuja perittiin takaisin etenkin muiden valtionapujen ja valtionosuuksien osalta. Palautuksista noin 32 miljoonaa euroa johtui työllisyystilanteen heikentymisestä oletettua vähemmän, joka vaikutti työttömyysturvamomenteille ja perustoi-meentulotukimomentille. Palautuksista noin 5 miljoonaa euroa aiheutui vuonna 2019 päättyneestä perustulokokeilusta.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus momentin 28.70.05.1. (yhteinen VM:n kanssa) vuoden 2019 määrärahan käyttö on suunniteltu vuosille 2020—2021, ja sillä varmistetaan digitalisaation kehittäminen myös vuonna 2021. Tämä määräraha jakaantuu kansallinen sote-ICT ja Toivo-ohjelman kokonaisuuksiin ja määrärahat on kiinnitetty sopimuksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenomomentin 33.01.01 käyttö lisääntyi 0,2 miljoonaa euroa. Toimintamenot pienenivät, mutta myös tuotot vähentyivät. Toimintamenoissa kasvua oli henkilöstökuluissa. Koronan takia palveluiden ostot pienenivät, koska kokouksia ja seminaareja ei juurikaan järjestetty eikä ravitsemispalveluita sen takia käytetty. Pelkästään ravitsemuspalveluiden kulut vähenivät noin 0,4 miljoonaa euroa vuoteen 2019 verrattuna. Muihin kuluihin kuuluvissa matkustuskuluissa oli vähennystä 1,4 miljoonaa euroa. Toimintatuottojen vähennys johtui siitä, että matkustuskulujen korvaukset EU:lta vähenivät ja vuonna 2019 oli EU –puheenjohtajuuteen liittyviä tuloutuksia EU:lta. Toimintamenomäärärahoja siirtyi 13,6 miljoonaa euroa vuodelle 2021. Siirtyvä erä oli n. 2,7 miljoonaa euroa suurempi kuin edellisenä vuotena.

Momentin 33.01.25 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät määrärahoista alaluokat 02. ja 03. on jaoteltu koronatilanteesta johtuviin kehittämistarpeisiin, ja on tarkoitettu käytettäväksi myös vuonna 2021 riippuen koronatilanteen kehitymisestä. Mobiilisovellukseen liittyvät tehtävät jatkuvat ja käyttöä tulee myös uutena rokotustodistukseen, jos ja kun sen käyttöön otosta päätetään.

Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus, neurokeskus ja lääkekehityskeskus sekä biopankkitoiminnan yhdenmukaistamisen momentin 33.03.25 määrärahoista peräti 220 % (11,2 miljoonaa euroa) siirtyi seuraavalle vuodelle. Kansallisten osaamiskeskittymien (genomi-, syöpä-, neuro- ja lääkekehityskeskus) perustamista sekä biopankkitoiminnan harmonisointia varten alun perin arvioitua rahoitustarpeet ovat aikataulullisesti myöhästyneet useista syistä. Rahoitusvalmistelut ja osaamiskeskittymien perustamisen valmistelut ovat vienneet arvioitua enemmän aikaa, johon on merkittävästi vaikuttanut pandemian aiheuttama poikkeustilanne. Kansallisen syöpäkeskusta koskevan sopimuksen on allekirjoittanut 20 sairaanhoitopiiriä ja viisi lääketieteellistä yliopistoa, mikä on merkittävä saavutus ja uniikki esimerkki kansallisesti sovitusta yhteistyöstä ja työnjaosta. Valtionavustukset kohdentuvat vuodelle 2021. Neurokeskuksen valmistelut ja pilottiprojektit biopankkitoiminnan valmistelu käynnistyivät arvioitua hitaammin. Neurokeskuksen esisopimus on allekirjoitettu. Biopankkilakiluonnoksesta on tehty kaksi asiantuntijaselvitystä, ja laki päätettiin laittaa uudelle lausuntokierrokselle loppuvuodesta 2020 (lausunnolla helmikuun 2021 loppuun). Biopankkitoiminnan harmonisointiin merkittävät valtionavustukset kohdentuvat vuodelle 2021. Lääkekehityskeskus on vaatinut laajan ja perusteellisen pohjatyon (ml. neuvottelut keskuksen pääomittamisesta). Viisi selvitystyötä ja raporttia on tehty koskien keskuksen oikeushenkilömuotoa, vaihtoehtoja sijaintipaikkakunnaksi, alustavat liiketoimintasuunnitelmat, aiesopimusluonnos keskuksen perustamiseksi. Tarvetta on vielä konkreettiseen lisäselvitykseen, jolla tarkemmin selvitetään pääomitusta, tehdään oikeudellinen arvio sekä kartoitetaan potentiaalisia rahoittajia. Genomikeskusta koskeva genomilaki päätettiin laittaa vielä kolmannelle lausuntokierrokselle (ajoittuu keväällä 2021) ja genomikeskuksen valmisteluja tehtiin tukemalla useita pilottiprojekteja (sis. laajat kokonaisarkkitehtuurityöt) ja etenkin THL:n valmistautumista.

Momentilla 33.03.31 valtionavustusten myöntäminen on viivästynyt ja käyttämätön raha sidotaan tai ollaan sitomassa valtionavustuksiin.

Momentilta 33.03.63 Eräät erityishankkeet siirtyi seuraavalle vuodelle 7,1 miljoonaa euroa. Tämä aiheutui hankkeiden käynnistymisviiveistä. Valtaosa momentin määrärahoista on eduskunnan lisäämiä, joissa valtionavustushaun valmistelu ja toteutus vie oman aikansa.

Momentin 33.10.56 Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut vähäisen käytön syynä on koronaepidemia, joka keskeytti vammaisten henkilöiden harrastustoiminnan ja josta syystä tulkkipalveluita on tarvittu selvästi vähemmän.

Momentilla 33.10.58. toteutuneet korvauskulut olivat arvioitua alhaisemmat.

Momentilla 33.10.60 Kela keskitti toimintaansa etuushakemusten käsittelyyn koronavirusepidemian johdosta. Tästä aiheutuvat muun toiminnan säästöt mm. ICT:n kehittämisen ja toimitilakorjausten viivästymisen johdosta sekä etätyöskentelystä aiheutuvat hallintokulujen säästöt alensivat määrärahan tarvetta arvioidusta. Lisäksi toiminnan lisäresursointi kuluvan vuoden aikana kasvattivat siirtyvää erää.

Työttömyysturvamomenttien (33.20.50 ja 33.20.52) arvioitua pienemmät menot johtuivat koronaviruksen aiheuttamasta arvioinnin epävarmuudesta, mm. lomautusten aiheuttamat menot jäivät arvioita pienemmiksi.

Momentilta 33.60.30 Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin käytetään 1,8 miljoonaa euroa kotiutettavien lasten vastaanottamisesta ja tähän varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen kunnille ja kuntayhtymille. Kunnat ja kuntayhtymät ovat hakeneet avoimen haun kautta valtionapua, ja hakemuksista sekä pyydetyistä lisäselvityksistä valmistellaan parhaillaan päätöksiä.

Momentin 33.60.31. rahat tullaan sitomaan valtionavustuksiin. Rahoja oli myös osoitettu hankkeeseen palkattavien henkilöiden palkkakustannuksiin, rekrytoinnit viivästivät, joten rahaa siirtyi seuraavalle vuodelle.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) toiminta (33.60.35.01) laajentui merkittäväällä tavalla vuoden 2021 alusta alkaen. Valtaosa toiminnan laajentumiseen liittyvistä toimenpiteistä oli suunniteltu toteutettavaksi vasta loppuvuodesta 2020. Osassa loppuvuonna toteutetuista toimenpiteistä laskutus tapahtui tosiasiassa vasta vuoden 2021 puolella, ja pieni osa suunnitelluista toimenpiteistä myös viivästyi. Tästä johtuen myös osa valtionavustuksesta siirrettiin käytettäväksi vuonna 2021.

33.60.35.02 Valtionavustus julistettiin hakuun vuoden 2020 aikana. Valtionavustuksen myöntäminen siirtyi vuoden 2021 puolelle mm. koska YTHS:llä ei ole ollut riittäviä edellytyksiä suunnitella avustuksen mukaista toimintaa vuoden 2020 aikana toiminnan laajentumisen suunnitteluun liittyvien kiireiden vuoksi. Lisäksi vuoden 2021 alusta YTHS:n tuottamien palvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitokselle, minkä vuoksi avustuksen myöntämiseen liittyviä yksityiskohtia on ollut tarpeen selvittää myös Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Momentin 33.60.37 Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin -momentin mukaisia kiireellisiä sosiaalipalveluja on käytetty ja niistä maksettu korvauksia 1,2 miljoonaa euroa. Verrattuna edelliseen vuoden korvauksia on haettu selkeästi enemmän.

Momentille 33.60.38 ei esitetty varoja vuoden 2020 talousarviossa. Neljännessä lisätalousarviossa momentille lisättiin 200 miljoonaa euroa covid-19 testauksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen valtionavustuksina. Lisäys liittyi erityisesti tarpeeseen kasvattaa rajanylityksiin liittyvää testauskapasiteettia. Ministeriö myönsi määrärahaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille 199 miljoonan euron avustuksen testauskapasiteetin kasvattamiseen. Seitsemännessä lisätalousarviossa momentille lisättiin 6 miljoonaa euroa covid-19 -pandemian sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien välittömien lisäkustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Momentilta 33.60.39. käyttämätön raha on sidottu sopimuksiin ja sidotaan tai ollaan sitomassa valtionavustuksiin.

Momentti 33.60.65. on käytettävissä vielä vuonna 2021, johon saakka momentin suunnitellut hankkeet kestävät. Oulun kaupungille ohjataan lasten ja nuorten psykososiaaliseen tukeen 500 000 euroa ja Kuopion kaupungille väkivaltaisen iskun jälkihuoltoon 600 000 euroa.

Momentilta 33.70.21 Terveysvalvonta (S2) rahoitettiin 12 hanketta, joista kuusi loppuvat ensimmäisen vuosineljänneksen aikana vuonna 2021. Hankkeiden laskutus on loppupainotteista. Lisäksi momentilta rahoitettiin eri koulutushankkeita 90 000 euroa.

Momentille 33.70.22 Tartuntatautien valvonta (S2) eduskunta myönsi ensimmäisessä lisätalousarviossa 60 miljoonaa euroa kaikkein kiireellisimpiin covid-19-pandemian aiheuttamiin menotarpeisiin. Samalla mahdollistettiin määrärahan käyttö Huoltovarmuuskeskuksen tekemien materiaalihankintojen korvaamiseen. Toisen lisätalousarvion yhteydessä määrärahaa korotettiin edelleen 600 miljoonalla eurolla pandemiatilanteen edellyttämien suojarusteiden ja -laitteiden, terveydenhuollon laitteiden ja

tarvikkeiden sekä lääkkeiden hankintaan. Huoltovarmuuskeskuksen keskuksen hankintojen lisäksi määrärahalla on rahoitettu mm. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin suorittamia valtakunnallisia tarpeita palvelevia testausmateriaalihankintoja. Seitsemännennen lisätalousarvion yhteydessä momentin käyttötarkoitusta täsmennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle. Tähän kokonaisuuteen liittyviä valtionavustuksia valmistellaan parhaillaan.

Momentilla 33.80.40 Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin siirtyi seuraavalle vuodelle 5,7 miljoonaa euroa (4,6 %). Kotieläintuotantoa harjoittavien tilojen määrä vähenee joka vuosi, minkä vuoksi arviomäärärahan käyttö budjetoituun nähden on jäänyt alle arvioidun.

Momentin 33.80.41 Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin määrärahasta 1,9 miljoonaa euroa (100 %) siirtyi seuraavalle vuodelle. Tämä johtuu alun perin huomattavan suuresta määrärahan mitoituksesta, jonka vuoksi vuosittainen käyttö saadaan katettua siirtyvällä erällä. Momentin käyttö vuoden aikana (noin 1,7 miljoonaa euroa) oli lähellä budjetoitua määrärahaa.

Momentin 33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin määrärahasta siirtyi seuraavalle vuodelle 4 miljoonaa euroa (22 %). Tämä aiheutui lomitushallinnon ICT-uudistukseen varatun 3 miljoonan euron määrärahan käyttämättä jäämisestä vuoden aikana. Uudistuksen aikataulu riippuu lomitusalainsäädännön uudistuksesta, joka on lykkäantynyt.

Momentilla 33.90.50. käytettiin vuosilta 2018 ja 2019 siirtyneet erät pois. Tulomomentille 12.33.90. kirjattiin Veikkaus Oy:n vuonna 2020 tilittämät rahapelituotot sekä purettiin menoja vastaavasti raha-automaattiyhdistyksen jakamatta jääneitä varoja STM:n taseesta.

Momentilla 35.20.32. asunnottomuutta vähentävien sos.- ja terveyspalvelujen kehittämishankkeisiin on myönnetty valtionavustuksia 2,4 miljoonaa euroa, joita ei vielä ole maksettu (kohdentamisperuste maksatuspäätösperuste).

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjanpitoyksikön tilikauden 2020 kulujäämä kasvoi merkittävästi edellisen vuoden tasosta. Vuonna 2020 kulujäämä oli 14 682 miljoonaa

euroa, joka on 1 550 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Merkittävimminkin kulujäämän kasvuun vaikutti kulujen kasvu useilla alueilla sekä tuottojen vähentyminen. Verot ja veronluonteiset maksut (Veikkauksen tuotto) vähentyi 163 miljoonaa euroa. Rahoitustuotot (Alkon osingot) olivat 30 miljoonaa euroa ja ne pysyivät edellisen vuoden tasolla.

Toiminnan tuotot, 8 miljoonaa euroa, laskivat 7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Maksullisen toiminnan tuotot, 3 miljoonaa euroa, nousivat 0,3 miljoonaa euroa eli 10 % edelliseen vuoteen verrattuna. Maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottojen muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna on tarkasteltu edellä luvuissa 4.3. ja 4.4.

Muut toiminnan tuotot vähenivät 0,9 miljoonaa euroa, koska mm. matkustuskulujen korvaukset EU:lta vähenivät. Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset EU:lta, valtion virastoilta ja laitoksilta sekä muilta tahoilta laskivat edelliseen vuoteen verrattuna ollen vuonna 2020 noin 171 000 euroa (vuonna 2019 noin 435 000 euroa). Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot laskivat noin 0,6 miljoonaa euroa ollen vuonna 2020 noin 4,8 miljoonaa euroa (Veikkaus 4,5 miljoonaa euroa).

Taulukko 17. Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan kulut 2018–2020

STM:n toiminnan kulut 1 000 €	2020	2019	2018	Muutos 2019 - 2020	Muut. % 2019 - 2020
Aineet ja tarvikkeet	108	102	149	6	6 %
Henkilöstökulut	33 615	31 887	30 537	1 729	5 %
Vuokrat	360	398	430	-38	-9 %
Palvelujen ostot	206 524	22 764	23 521	183 760	807 %
Muut kulut	9 113	4 841	4 586	4 272	88 %
Poistot	4	5	5	-1	-17 %
Toiminnan kulut yhteensä	249 725	59 996	59 228	189 729	316 %

Toiminnan kulut kasvoivat 189,7 miljoonaa euroa (316 %). Euromääräisesti ja prosentuaalisesti suurin kasvu tapahtui palvelujen ostoissa. Palvelujen ostot lisääntyivät 184 miljoonaa euroa (807 %). Palvelujen ostoihin on sisällytetty sisäiset yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sekä yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuudet valtion virastoille ja laitoksille. Edellisinä vuosina ne ovat olleet omana kululajinaan kohdassa sisäiset kulut. Erityisesti kasvoivat yhteistoiminnan kustannusten korvaukset, jotka muodostivat 86 % (178 miljoonaa euroa) kaikista palvelujen ostojen kuluista ja suurin kuluerä ryhmässä oli Huoltovarmuuskeskukselle korvatut suojainhankinnat, jotka olivat yhteensä 169,4 miljoonaa euroa.

Vuokrat vähenivät (9 %), mutta kululajin osuus kokonaisuudesta on vähäinen. Vuokrat sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat ovat pääasiassa siirtyneet Valtioneuvoston kanslian yhteiseen hallintoyksikköön vuonna 2015 ja tämän jälkeen näiden kululajien merkitys on ollut vähäinen. Vuonna 2020 aineiden ja tarvikkeiden kulut kasvoivat hieman (6 %).

Henkilöstökulut kasvoivat 1,7 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökuluissa kasvu oli suurinta toimintamenojen momentilla (33.01.01), josta henkilöstökuluja maksettiin vuoden aikana 30,6 miljoonaa euroa mikä on 1,6 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019.

Muut kulut kasvoivat 4,3 miljoonaa euroa. Matkustuskulut laskivat edellisen vuoden tasolta merkittävästi (1,6 miljoonaa euroa), mutta kasvua oli erityisesti ulkomaisten jäsenmaksujen osalta. Jäsenmaksut ulkomaille olivat 8,6 miljoonaa euroa, jossa kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 5,7 miljoonaa euroa. Suurin yksittäinen maksu oli 4 miljoonaa euroa ja saaja CEPI Coalition for Epidemic.

7.4 Tase

Sosiaali- ja terveysministeriön taseen loppusumma vuonna 2020 on 745 miljoonaa euroa, mikä on 201,6 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019.

Taseen vastaavaa puolen käyttöomaisuudessa aineettomien hyödykkeiden arvo on hieman vähentynyt, mikä johtuu muiden pitkävaikutteisten menojen loppumisesta. Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset kasvoivat 18,5 miljoonalla eurolla. Kyseessä on valtion oman pääoman ehtoinen sijoitus FinnHEMSiin. Vastaava summa saatiin valtioneuvoston kanslialta (VNK) hallinnansiirtona STM:lle.

Lyhytaikaisten saamisten (708,4 miljoonaa euroa) määrä nousi 183,2 miljoonaa euroa. Muutos aiheutuu pääasiassa ennakkomaksujen (705 miljoonaa euroa) kasvusta 183,3 miljoonalla eurolla. Summaan sisältyy pääosin Kansaneläkelaitokselle maksettua eri etuuksiin liittyviä eriä.

Muut lyhytaikaiset saamiset (3,2 miljoonaa euroa) kasvoivat, edellisenä vuonna muut lyhytaikaiset saamiset olivat 3 miljoonaa euroa. Saamiset aiheutuvat pääasiassa Veikkaukselle tehdyistä jaksotuskirjauksista.

Taseen vastattavaa puolella lyhytaikaisen vieraan pääoman saaduissa ennakoissa on 22 miljoonan euron vähennys edellisestä vuodesta. Erään sisältyy Veikkauksen jakamattomat voittovarot 299,7 miljoonaa euroa. Vastaava määrä oli vuoden 2019 päättyessä 320,5 miljoonaa euroa.

Ostovelat kasvoivat 48,2 miljoonalla eurolla ollen yhteensä 57,2 miljoonaa euroa. Kasvu johtui isoista loppuvuonna 2020 tulleista laskuista, jotka maksettiin vuoden 2021 puolella. Ostoveloista 0,6 miljoonaa euroa oli Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle, Kansaneläkelaitokselle 1,1 miljoonaa euroa, 5,8 miljoonaa euroa oli THL:lle ja 47,2 miljoonaa euroa Huoltovarmuuskeskukselle.

Muut lyhytaikaiset velat (51,1 miljoonaa euroa) kasvoivat 32 miljoonalla eurolla. Summa sisältää STEA:n maksamattomat avustukset, eli avustuksia ei ole vielä maksettu avustuksensaajille, mutta ne on jo myönnetty. Lisäksi summa sisältää muita myönnettyjä, mutta ei vielä maksettuja valtionavustuksia, joiden kohdennusperuste on myöntöpäätösperuste.

8 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA

Sisäinen valvonta on olennainen osa hyvää hallintoa. Sisäisellä valvonnalla ja siihen kuuluvalla riskienhallinnalla varmistetaan ministeriön talouden ja toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus, ministeriön ja sen hallussa olevan omaisuuden turvaaminen sekä ministeriön johtamisen ja ulkoisen ohjauksen kannalta oikeat ja riittävät tiedot ministeriön taloudesta ja toiminnasta.

Kertomusvuonna toteutettiin organisaatiomuutos kesällä 2020, jossa myös tavoitteiden mukaisesti selkiytettiin hallinnonalan tulosohtajasta ja sidosryhmäyhteistyötä. Organisaatiouudistus pysyttiin toteuttamaan alkuperäisen aikataulun mukaan, mutta samaan aikaan vallinnut koronaepidemia vaikeutti uuden organisaation toiminnan täysipainoista käynnistymistä.

Rekrytointien suunnitelmallisuutta kehitettiin sekä jatkettiin työtä henkilöstön jaksamisen turvaamiseksi ja osaamisen kehittämiseksi. Lainvalmistelun laadun kannalta keskeisimmät haasteet liittyvät edelleenkin kireisiin aikatauluihin ja henkilöstön vaihtuvuuteen. Lisäksi jatkuva uusien teknologioiden käyttöönotto ja omaksuminen vie oman aikansa ja lisää painetta henkilöstön jaksamiseen.

Ministeriössä arvioitiin riskit Granite-riskinarviointivälineellä vuoden 2020 toimintasuunnitelman valmistelun yhteydessä. Riskiluokitus ja arviointiasteikot pysyivät samoina kuin edellisenä vuonna.

Varsinainen riskiarviointi tehtiin arvioimalla riski riskiasteikolla (1–5) todennäköisyyden ja vakavuuden suhteen. Tulokseksi saatiin havaituille riskeille riskiluku. Mitä suurempi riskiluku on, sitä suurempi on myös riski.

Riskiarvioinnissa riskit jaoteltiin viiteen eri riskialueeseen (Strategia, Operatiivinen toiminta, Talous ja resurssit, Henkilöstö ja Turvallisuus). Osastotasolle nostettuja riskejä ministeriössä kirjattiin yhteensä 76. Riskialueittain riskihavaintoja oli seuraavasti: Operatiivinen toiminta 27, Strategia 10, Henkilöstö 13, Talous ja resurssit 6 ja Turvallisuus 20. Ministeriössä havaittiin osastotasolla 28 riskiä, joiden riskiluku oli 12 tai yli.

Asetus valtiontalousarviosta (1243/1922) 65 §:n mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma. Seuraavassa on kannanotto ministeriön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaan. Tähän lausumaan on ke-
rätty myös nykyhetken kehittämistarve.

Olemme arvioineet, täyttääkö sisäinen valvonta ja siihen kuuluva riskienhallinta ta-
lousarvioasetuksen 69 §:ssä säädettyt tavoitteet ja todenneet niiden täyttävän vaati-
mukset.

Ministeriön johtoryhmän päätöksen mukaisesti tehdyn riskienarvioinnin tuloksena mi-
nisteriön vuoden 2021 toimintasuunnitelmaan sisällytetään seuraavien riskien seu-
ranta ja niitä koskevat hallintatoimet:

Strategia

- Yllättäviin ulkoa tuleviin uhkiin ei ole riittävästi varauduttu

Henkilöstö

- Henkilöstön jaksaminen heikkenee
- Kokeneiden asiantuntijoiden rekrytointivaikeudet ja osaajien menettämi-
nen /vaihtuvuus

Operatiivinen toiminta

- Toimintatapauudistuksen tavoitteita ei saavuteta
- Hallitusohjelman suurten lainsäädäntöhankkeiden tavoitteiden toteutus
viivästyy.

9 ARVIOINTIEN TULOKSET

Kertomusvuonna ei valmistunut ministeriön toimintaa koskevia arviointeja. Hallituskauden aikana toteutettavien hankkeiden arvioinnit toteutetaan tyypillisesti hallituskauden loppupuolella.

10 YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTÖKSISTÄ

10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Ministeriöllä ei ole ollut tilikautena raportoituja väärinkäytöksiä.

10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

EU-rakennerahastohankkeisiin myönnettyä rahoitusta perittiin takaisin neljässä tapauksessa yhteensä 40 585,94 euroa (koroton määrä 37 889,33 euroa).

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaan myönnettyjä STEA-avustuksia perittiin takaisin 28 tapauksessa kohtuullistamisen jälkeen yhteensä 1 526 654,84 euroa.

11 TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaoittelun numero ja nimi		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2020	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot		2 400,00				
11.04.01.	Arvonlisävero	2 400,00				
12. Sekalaiset tulot		732 236 360,02	464 030 418	459 800 275,93	-4 230 142,00	99
12.23.99.	Valtioneuvoston kanslian muut tulot	51 798,15	136 646	136 645,52	0,00	100
12.33.90.	Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	494 650 000,00	335 860 000	331 629 858,00	-4 230 142,00	99
12.33.98.	Valtionapujen palautukset	120 559 778,27	104 505 988	104 505 987,68	0,00	100
	12.33.98.4. Takaisinperityt elatusavut	64 715 926,59	58 297 548	58 297 547,87	0,00	100
	12.33.98.5. Muut valtionavut ja valtion osuudet	55 843 851,68	46 208 440	46 208 439,81	0,00	100
12.33.99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	150 351,07	84 861	84 861,38	0,00	100
12.39.04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	116 810 354,54	23 405 034	23 405 034,02	0,00	100
12.39.10.	Muut sekalaiset tulot	14 077,99	37 889	37 889,33	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset		30 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
13.03.01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	30 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä		762 238 760,02	494 030 418	489 800 275,93	-4 230 142,00	99

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia		749 343,80	668 601	477 913,18	190 687,43	668 600,61	0,00	284 159,21	952 759,82	602 072,39	350 687,43
23.01.03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (S2)	78 946,08	83 601	83 600,61		83 600,61	0,00		83 600,61	83 600,61	
	23.01.03.1. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot	78 946,08	83 601	83 600,61		83 600,61	0,00		83 600,61	83 600,61	
23.01.24.	Suomen EU-puheenjohtajuus (S2)	235 000,00						5 534,73	5 534,73	5 534,73	
	23.01.24.1. Lisähenkilöstön palkkausmenot sekä muut kulutusmenot (EK)	235 000,00						5 534,73	5 534,73	5 534,73	
23.01.25.	Terveet tilat 2028 (S3)	435 000,00	585 000	394 312,57	190 687,43	585 000,00	0,00	278 619,48	863 619,48	512 932,05	350 687,43
	23.01.25.1. Terveet tilat 2028 (KPY)	275 000,00	585 000	394 312,57	190 687,43	585 000,00	0,00	61 975,19	646 975,19	456 287,76	190 687,43
	23.01.25.2. Sisäilmaan liittyvien terveyshaittojen tutkimus, hoito ja ennaltaehkäisy (KPY)	160 000,00						160 000,00	160 000,00		160 000,00
23.01.29.	Arvonlisäveromenot (A)	397,72									
23.10.88.	Osakehankinnat (S3)							5,00	5,00	5,00	0,00
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala		159 148 034,73	106 396	106 396,18		106 396,18	0,00	37 971 886,19	37 971 886,19	12 580 426,37	25 391 459,82
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	136 896,73	90 814	90 814,18		90 814,18	0,00				
28.60.12.	Osaamisen kehittäminen (A)	11 138,00	15 582	15 582,00		15 582,00	0,00				
28.70.05.	Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden kehittämisen tuki ja ohjaus sekä julkisen hallinnon tuottavuuden edistäminen (S3)	159 000 000,00		0,00		0,00	0,00	37 971 886,19	37 971 886,19	12 580 426,37	25 391 459,82

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	28.70.05.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden kehittämisen tuki ja ohjaus sekä julkisen hallinnon tuottavuuden edistäminen	155 000 000,00		0,00		0,00	0,00	33 971 886,19	33 971 886,19	12 580 426,37	21 391 459,82
	28.70.05.3. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiotutkimus (EK) (varattu)	4 000 000,00						4 000 000,00	4 000 000,00		4 000 000,00
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		11 080 400,55	8 139 399	8 139 399,15		8 139 399,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51.	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (S2)	17 710,35									
	32.30.51.07. Palkkatuetty työ, valtionhallinto (KPY)	17 710,35									
32.30.64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (A)		8 139 399	8 139 399,15		8 139 399,15	0,00				
	32.30.64.07. EAKR 2014-2020 (KPY)		71 855	71 855,04		71 855,04	0,00				
	32.30.64.09. ESR 2014-2020 (KPY)		8 067 544	8 067 544,11		8 067 544,11	0,00				
32.50.64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (A)	11 062 690,20									
	32.50.64.07. EAKR 2014-2020 (KPY)	115 432,94									
	32.50.64.09. ESR 2014-2020 (KPY)	10 947 257,26									
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		13 786 626 085,39	16 580 809 636	15 077 585 906,27	831 918 146,87	15 909 504 053,14	671 305 583,13	82 461 207,67	1 717 059 179,67	851 853 402,80	841 800 742,85
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (S2)	31 989 000,00	33 811 000	20 245 927,06	13 565 072,94	33 811 000,00	0,00	10 905 177,61	44 716 177,61	31 151 104,67	13 565 072,94
	33.01.01.01. STM toimintamenot (KPY)	31 989 000,00	33 811 000	20 245 927,06	13 565 072,94	33 811 000,00	0,00	10 905 177,61	44 716 177,61	31 151 104,67	13 565 072,94

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.01.25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiastietojärjestelmät (S3)	524 000,00	18 400 000	10 734 145,09	7 665 854,91	18 400 000,00	0,00	668 451,25	19 068 451,25	11 289 786,86	7 778 663,83
	33.01.25.01. Kansalliset sähköiset asiastietojärjestelmät		10 400 000	10 400 000,00		10 400 000,00	0,00		10 400 000,00	10 400 000,00	0,00
	33.01.25.02. COVID-19 tartuntojen jäljitysovellus		2 000 000	289 411,69	1 710 588,31	2 000 000,00	0,00		2 000 000,00	289 411,69	1 710 588,31
	33.01.25.03. Etävastaanottojen sekä Omaolon laajentamiseen		6 000 000	44 733,40	5 955 266,60	6 000 000,00	0,00		6 000 000,00	44 733,40	5 955 266,60
33.01.29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (A)	1 056 992,15	920 664	920 664,27		920 664,27	0,00				
33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (S2)	4 095 000,00	14 545 000	13 320 524,09	1 224 475,91	14 545 000,00	0,00	1 011 617,65	15 556 617,65	14 332 141,74	1 224 475,91
33.02.07.	Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (S2)		100 000		100 000,00	100 000,00	0,00		100 000,00		100 000,00
33.03.25.	Kansalliset osaamiskeskittämät (S3)	5 075 000,00	7 000 000	0,00	7 000 000,00	7 000 000,00	0,00	10 774 854,75	17 774 854,75	1 135 919,78	12 017 235,05
33.03.31.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (S3)		2 178 755	70 896,72	2 107 858,28	2 178 755,00	0,00	18 831 680,01	21 010 435,01	1 271 628,53	2 107 858,28
	33.03.31.01. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman jatko		1 378 755	681,02	1 378 073,98	1 378 755,00	0,00	17 874 947,34	19 253 702,34	279 038,79	1 378 073,98
	33.03.31.02. Tulevaisuuden sote-keskus (lape)		800 000	70 215,70	729 784,30	800 000,00	0,00	956 732,67	1 756 732,67	992 589,74	729 784,30
33.03.50.	Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (S2)	23 222 000,00	24 442 000	24 442 000,00		24 442 000,00	0,00		24 442 000,00	24 442 000,00	0,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	33.03.50.01. Työterveyslaitoksen menot	22 872 000,00	24 092 000	24 092 000,00		24 092 000,00	0,00		24 092 000,00	24 092 000,00	0,00
	33.03.50.02. Työterveyshuollon koulu- tus ja työterveyshenkilöstön kehittämi- nen (EK) (enintään)	350 000,00	350 000	350 000,00		350 000,00	0,00		350 000,00	350 000,00	0,00
33.03.63.	Eräät erityishankkeet (S3)	1 852 000,00	5 702 000	1 583,54	5 700 416,46	5 702 000,00	0,00	4 731 456,12	10 433 456,12	2 765 009,07	7 145 530,52
33.10.50.	Perhe-etuudet (A)	9 954 000,00	1 611 400 000	1 595 351 471,71		1 595 351 471,71	16 048 528,29				
	33.10.50.01. Äitiysavustus (KPY)	9 530 000,00									
	33.10.50.02. Adoptiotuki (KPY)	424 000,00									
33.10.51.	Lapsilisät (A)	1 346 300 000,00									
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (A)	1 724 876,90									
33.10.53.	Sotilasavustus (A)	13 800 000,00	17 000 000	16 100 000,00		16 100 000,00	900 000,00				
33.10.54.	Asumistuki (A)	1 477 300 000,00	1 582 400 000	1 582 400 000,00		1 582 400 000,00	0,00				
33.10.55.	Elatustuki (A)	209 915 926,59									
33.10.56.	Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (A)	47 634 096,14	50 800 000	40 221 848,93		40 221 848,93	10 578 151,07				
33.10.57.	Perustoimeentulotuki (A)	693 000 000,00	757 000 000	750 000 000,00		750 000 000,00	7 000 000,00				
	33.10.57.01. Kansaneläkelaitoksen menot	693 000 000,00									
33.10.58.	Määräaikainen covid-19 epidemiakor- vaus (S2)		60 000 000	51 565 600,00	8 434 400,00	60 000 000,00	0,00		60 000 000,00	51 565 600,00	8 434 400,00
33.10.60.	Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvara- hastojen toimintakulut (S2)	392 760 000,00	495 300 000	405 825 533,78	89 474 466,22	495 300 000,00	0,00	20 074 466,22	515 374 466,22	425 900 000,00	89 474 466,22

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.20.50.	Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (A)	673 651 001,00	1 553 600 000	1 238 039 653,62		1 238 039 653,62	315 560 346,38				
	33.20.50.03. Valtionosuus ansiopäivärahasta	673 651 001,00	1 553 600 000	1 238 039 653,62		1 238 039 653,62	315 560 346,38				
33.20.52.	Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (A)	1 291 107 278,35	1 859 400 000	1 642 725 000,00		1 642 725 000,00	216 675 000,00				
	33.20.52.01. Palkkatuetty työ, valtionhallinto	7 278,35									
	33.20.52.03. Valtionosuus työmarkkinatuesta	1 291 100 000,00	1 859 400 000	1 642 725 000,00		1 642 725 000,00	216 675 000,00				
33.20.55.	Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (A)	2 832 000,00	3 000 000	2 640 800,00		2 640 800,00	359 200,00				
33.30.60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (A)	2 408 602 830,60	1 999 800 000	1 981 208 187,33		1 981 208 187,33	18 591 812,67				
33.40.50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (A)	59 300 000,00	61 224 000	61 223 939,52		61 223 939,52	60,48				
33.40.51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (A)	706 002 662,17	729 900 000	718 200 000,00		718 200 000,00	11 700 000,00				
33.40.52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (A)	293 200 000,00	389 950 000	370 950 115,00		370 950 115,00	18 999 885,00				
33.40.53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (A)	9 245 616,00	12 571 000	11 646 528,00		11 646 528,00	924 472,00				
33.40.54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (A)	13 050 000,00	14 800 000	14 350 000,00		14 350 000,00	450 000,00				

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.40.60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (A)	3 509 910 578,57	3 774 300 000	3 735 222 539,33		3 735 222 539,33	39 077 460,67				
33.50.50. Rintamalisät (A)	9 104 408,45	12 000 000	11 605 399,02		11 605 399,02	394 600,98				
33.60.30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (S3)	500 000,00	2 150 000	25 673,28	2 124 326,72	2 150 000,00	0,00	1 000 000,00	3 150 000,00	377 103,86	2 624 326,72
33.60.31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (S3)	3 033 000,00	885 000	76 693,48	808 306,52	885 000,00	0,00	2 670 835,91	3 555 835,91	281 814,58	3 010 192,85
33.60.31.01. Lastenasiantalo- toimintamallien kehittäminen ja valtakunnallistaminen	2 200 000,00	885 000	76 693,48	808 306,52	885 000,00	0,00	1 460 000,00	2 345 000,00	88 067,90	2 256 932,10
33.60.31.02. YTHS toiminnan kehittämiseen	250 000,00						250 000,00	250 000,00		250 000,00
33.60.31.03. Lastenasiantalo- toimintamallien käynnistämiseen	583 000,00						583 000,00	583 000,00	79 739,25	503 260,75
33.60.35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (S2)	3 000 000,00	6 400 000	1 164 440,33	5 235 559,67	6 400 000,00	0,00	3 000 000,00	9 400 000,00	4 164 440,33	5 235 559,67
33.60.35.01. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuollon investoinnit		1 400 000	1 164 440,33	235 559,67	1 400 000,00	0,00		1 400 000,00	1 164 440,33	235 559,67
33.60.35.02. Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseen		5 000 000		5 000 000,00	5 000 000,00	0,00		5 000 000,00		5 000 000,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.60.37.	Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (A)	211 069,95	5 346 000	1 216 167,22		1 216 167,22	4 129 832,78				
33.60.38.	Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin (S2)	0,00	206 000 000	35 000 000,00	171 000 000,00	206 000 000,00	0,00		206 000 000,00	35 000 000,00	171 000 000,00
	33.60.38.01. Korvaus covid-19 testauksen kustannuksista julkiseen terveydenhuoltoon		200 000 000	35 000 000,00	165 000 000,00	200 000 000,00	0,00		200 000 000,00	35 000 000,00	165 000 000,00
	33.60.38.02. Korvaus covid-19 pandemian välittömistä sosiaali- ja terveydenhuollon lisäkustannuksista Ahvenanmaalle (EK) (enintään)		6 000 000		6 000 000,00	6 000 000,00	0,00		6 000 000,00		6 000 000,00
33.60.39.	Palvelurakenteen kehittäminen (S3)		44 339 217	3 939 924,08	40 399 292,92	44 339 217,00	0,00		44 339 217,00	3 939 924,08	40 399 292,92
	33.60.39.02. Kansallinen mielenterveysstrategia		5 000 000	186 186,48	4 813 813,52	5 000 000,00	0,00		5 000 000,00	186 186,48	4 813 813,52
	33.60.39.03. Kehitysvammaisten henkilökohtaisen budjetin kokeilut		1 688 086	386 092,67	1 301 993,33	1 688 086,00	0,00		1 688 086,00	386 092,67	1 301 993,33
	33.60.39.04. Kotihoidon resurssien riittävyys ja omaishoidon kehittäminen		3 300 000	142 209,83	3 157 790,17	3 300 000,00	0,00		3 300 000,00	142 209,83	3 157 790,17
	33.60.39.05. Osatyökykyisten työkykyohjelma		21 000 000	512 166,83	20 487 833,17	21 000 000,00	0,00		21 000 000,00	512 166,83	20 487 833,17
	33.60.39.06. Toisen kotimaisen kielen turvaaminen (EK) (enintään)		1 000 000	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	1 000 000,00	0,00
	33.60.39.07. Ikäohjelma		2 300 000	83 749,16	2 216 250,84	2 300 000,00	0,00		2 300 000,00	83 749,16	2 216 250,84

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.60.39.08. Lapsistrategia		1 910 000	277 513,53	1 632 486,47	1 910 000,00	0,00		1 910 000,00	277 513,53	1 632 486,47
33.60.39.10. Lääkehuollon tiekartta		300 000	69 696,47	230 303,53	300 000,00	0,00		300 000,00	69 696,47	230 303,53
33.60.39.11. Toisen kotimaisen kielen turvaaminen		200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00		200 000,00	0,00	200 000,00
33.60.39.12. Tulevaisuuden sote-keskus		7 641 131	1 282 309,11	6 358 821,89	7 641 131,00	0,00		7 641 131,00	1 282 309,11	6 358 821,89
33.60.40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (S3)	28 990 000,00	28 990 000	28 923 897,00	66 103,00	28 990 000,00	0,00	66 103,00	29 056 103,00	28 990 000,00	66 103,00
33.60.63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (K)	2 950 000,00	3 050 000	3 050 000,00		3 050 000,00	0,00				
33.60.65. Lasten ja nuorten psykososiaalisen tuen vahvistaminen (S3)	1 100 000,00						1 100 000,00	1 100 000,00	494 448,38	605 551,62
33.70.21. Terveysvalvonta (S2)	650 000,00	545 000	420 494,65	124 505,35	545 000,00	0,00	142 475,10	687 475,10	562 969,75	124 505,35
33.70.22. Tartuntatautiin valvonta (S2)	550 000,00	660 460 000	189 472 603,83	470 987 396,17	660 460 000,00	0,00	373 820,93	660 833 820,93	189 846 424,76	470 987 396,17
33.70.22.01. Tartuntatautiin valvontaan		460 000	70 839,63	389 160,37	460 000,00	0,00		460 000,00	70 839,63	389 160,37
33.70.22.02. Palvelujärjestelmän testauslaitteiden ja tarvittavien lääkinnällisten laitteiden kapasiteetin noston valtionavustuksiin		20 000 000	20 000 000,00	0,00	20 000 000,00	0,00		20 000 000,00	20 000 000,00	0,00
33.70.22.03. Pandemiatilanteen edellyttämien suojavarusteiden ja -laitteiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä lääkkeiden hankintaan		640 000 000	169 401 764,20	470 598 235,80	640 000 000,00	0,00		640 000 000,00	169 401 764,20	470 598 235,80

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.70.51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (S3)	1 900 000,00	2 900 000	2 900 000,00		2 900 000,00	0,00		2 900 000,00	2 900 000,00	0,00
33.80.40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (A)	123 953 748,52	122 750 000	117 063 909,19		117 063 909,19	5 686 090,81				
33.80.40.01. Korvaus lomituspalvelujen käyttökustannuksiin	123 892 948,52	122 568 000	116 982 909,19		116 982 909,19	5 585 090,81				
33.80.40.02. Oppisopimuskoulutuksen nettokustannusten korvaaminen (EK) (enintään)	60 800,00	182 000	81 000,00		81 000,00	101 000,00				
33.80.41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (S2)	1 900 000,00	1 900 000		1 900 000,00	1 900 000,00	0,00	1 900 000,00	3 800 000,00	1 682 945,09	1 900 000,00
33.80.42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (S2)	250 000,00	410 000	410 000,00		410 000,00	0,00		410 000,00	410 000,00	0,00
33.80.50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (S2)	18 140 000,00	18 140 000	14 139 888,20	4 000 111,80	18 140 000,00	0,00	1 000 111,12	19 140 111,12	15 139 999,32	4 000 111,80
33.80.50.01. Korvaus lomituspalvelujen hallintomenoihin	15 046 000,00	18 046 000	14 069 388,20	3 976 611,80	18 046 000,00	0,00	976 611,12	19 022 611,12	15 045 999,32	3 976 611,80
33.80.50.02. Harkinnanvarainen lisäkorvaus paikallisyksiköille(EK) (enintään)	94 000,00	94 000	70 500,00	23 500,00	94 000,00	0,00	23 500,00	117 500,00	94 000,00	23 500,00
33.80.50.03. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hanketoiminta (EK)	3 000 000,00									

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (A)	363 289 000,00	385 000 000	380 769 858,00		380 769 858,00	4 230 142,00	4 210 158,00	4 210 158,00	4 210 142,00	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala			3 100 000	122 397,54	2 977 602,46	3 100 000,00	0,00	0,00	3 100 000,00	122 397,54	2 977 602,46
35.20.32.	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3)		3 100 000	122 397,54	2 977 602,46	3 100 000,00	0,00		3 100 000,00	122 397,54	2 977 602,46
Määrärahatilit yhteensä		13 957 603 864,47	16 592 824 032	15 086 432 012,32	835 086 436,76	15 921 518 449,08	671 305 583,13	120 717 253,07	1 759 083 825,68	865 158 299,10	870 520 492,56

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) ¹⁾								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2020 valtuudet						Talousarvio- menot 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve 2022	Määräraha- tarve 2023	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu v. 2021 TA:ssa						
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin	31 642	9 920	16 864	26 784	7 467	19 317	19 317	8 140	3 012	2 258	752	1 506	7 528
Aikaisempien vuosien valtuudet	31 642							6 507	678	508	169	339	1 694
Vuonna 2020 käytettävissä olleet valtuudet		9 920	16 864	26 784	7 467	19 317	19 317	1 633	2 334	1 750	583	1 167	5 834
Yhteensä	31 642	9 920	16 864	26 784	7 467	19 317	19 317	8 140	3 012	2 258	752	1 506	7 528
Aikaisempien vuosien valtuudet	31 642							6 507	678	508	169	339	1 694
Vuonna 2020 käytettävissä olleet valtuudet		9 920	16 864	26 784	7 467	19 317	19 317	1 633	2 334	1 750	583	1 167	5 834

¹⁾ Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.

²⁾ Myös pääluokan tai luvun päätösoosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00.".

³⁾ Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevana varainhoitovuosina.

12 TUOTTO- JA KULULASKELMA

Sosiaali- ja terveysministeriön tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2020-31.12.2020			1.1.2019-31.12.2019	
TOIMINNAN TUOTOT					
Maksullisen toiminnan tuotot	3 020 744,12			2 751 060,28	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	0,00			0,00	
Muut toiminnan tuotot	<u>4 953 343,00</u>	7 974 087,12		<u>5 861 286,66</u>	8 612 346,94
TOIMINNAN KULUT					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	108 217,48			101 838,98	
Henkilöstökulut	33 615 342,12			31 886 759,28	
Vuokrat	360 200,34			397 792,73	
Palvelujen ostot	206 524 449,37			22 764 094,64	
Muut kulut	9 112 938,08			4 840 614,75	
Poistot	<u>4 195,58</u>	<u>-249 725 342,97</u>		<u>5 034,70</u>	<u>-59 996 135,08</u>
JÄÄMÄ I		-241 751 255,85			-51 383 788,14
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
Rahoitustuotot	30 018 062,96			30 111 141,93	
Rahoituskulut	<u>-116,10</u>	30 017 946,86		<u>-15 029,19</u>	30 096 112,74
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT					
Satunnaiset tuotot	4 051,46			0,00	
Satunnaiset kulut	<u>-40 000,00</u>	<u>-35 948,54</u>		<u>0,00</u>	<u>0,00</u>

	1.1.2020-31.12.2020			1.1.2019-31.12.2019	
JÄÄMÄ II		-211 769 257,53			-21 287 675,40
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT					
Tuotot					
Siirtotal. tuotot sosiaalityövarahastoilta	69 000 000,00			0,00	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	<u>42 283,67</u>	69 042 283,67		<u>35 509,66</u>	35 509,66
Kulut					
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	21 197 504,38			240 809,92	
Siirtotalouden kulut sosiaalityövarahastoille	14 349 400 399,27			13 173 266 865,10	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	29 210 896,32			29 273 262,87	
Siirtotal.kulut voittoa tavoittelemattomille	460 570 814,89			398 927 227,65	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	5 774 698,27			574 185,21	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	<u>4 055 184,93</u>	<u>-14 870 209 498,06</u>		<u>1 734 141,62</u>	<u>-13 604 016 492,37</u>
JÄÄMÄ III		-15 012 936 471,92			-13 625 268 658,11
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA					
Verot ja veronluonteiset maksut	331 629 858,00			494 650 000,00	
Perityt arvonlisäverot	0,00			2 400,00	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-1 155 031,23</u>	<u>330 474 826,77</u>		<u>-1 555 355,39</u>	<u>493 097 044,61</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-14 682 461 645,15</u>			<u>-13 132 171 613,50</u>

13 TASE

Sosiaali- ja terveysministeriön Tase

	31.12.2020		31.12.2019	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00		4 195,58	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>318 990,93</u>	318 990,93	<u>318 990,93</u>	323 186,51
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	17 818 797,65		17 818 792,65	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>18 499 964,76</u>	<u>36 318 762,41</u>	<u>0,00</u>	<u>17 818 792,65</u>
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		36 637 753,34		18 141 979,16
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	260 643,68		16 244,33	
Siirtosaamiset	0,00		598 455,25	
Muut lyhytaikaiset saamiset	3 208 005,86		2 985 898,96	
Ennakkomaksut	<u>704 955 432,98</u>	708 424 082,52	<u>521 651 804,26</u>	525 252 402,80
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kirjanpitoyksikön menotilit	-165,92		0,00	
Sisäisen rahaliikkeen tilit	<u>-26 210,00</u>	<u>-26 375,92</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		<u>708 397 706,60</u>		<u>525 252 402,80</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>745 035 459,94</u>		<u>543 394 381,96</u>

	31.12.2020			31.12.2019	
VASTATTAVAA					
OMA PÄÄOMA					
VALTION PÄÄOMA					
Valtion pääoma 1.1.1998	-296 297 206,17			-296 297 206,17	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	481 706 063,19			192 228 482,97	
Pääoman siirrot	14 826 002 160,02			13 421 649 193,72	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-14 682 461 645,15</u>	328 949 371,89		<u>-13 132 171 613,50</u>	185 408 857,02
VIERAS PÄÄOMA					
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA					
Saadut ennakot	299 756 465,91			321 768 082,73	
Ostovelat	57 159 198,56			8 983 609,10	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	794 513,26			719 979,11	
Edelleen tilittävät erät	675 017,53			656 488,65	
Siirtovelat	6 631 726,29			6 768 542,35	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>51 069 166,50</u>	<u>416 086 088,05</u>		<u>19 088 823,00</u>	<u>357 985 524,94</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>416 086 088,05</u>			<u>357 985 524,94</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>745 035 459,94</u>			<u>543 394 381,96</u>

14 LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 1: SELVITYS TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEISTA JA VERTAILTAVUUDESTA

Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperusteista ja vertailtavuudesta

Budjetointia koskevat muutokset

- Momentin 33.03.25 Kansallinen genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus ja lääkekehityskeskus nimike on muutettu. Uusi nimike on Kansalliset osaamiskeskittymät.
- Momentin 33.03.31 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v) perusteluja täydennettiin lisätalousarviossa siten, että määrärahaa saa käyttää myös lapsi- ja perhepalvelujen kehittämiseen osana tulevaisuuden sote-keskushjelmaa sekä erillisenä lastensuojelun kehittämishankkeena.
- Momentin 33.03.50 Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan.
- Momentin 33.10.50 Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon nimike on muutettu. Uusi nimike on Perhe-etuudet.
- Momentit 33.10.51 Lapsilisät, 33.10.52 Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet ja 33.10.55 Elatustuki on poistettu talousarvioista ja momenttien määrärahat siirretty momentille 33.10.50 Perhe-etuudet.
- Momentti 33.10.58 Määräaikainen covid-19 epidemiakorvaus on uusi 2-vuotinen siirtomäärärahamentti.
- Momentin 33.60.32 Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha) perusteluja on muutettu lisätalousarviossa siten, että määrärahaa saa käyttää myös sosiaalihuoltolain mukaisen tutkimustoiminnan rahoitukseen. Momentin nimike on muutettu lisätalousarviossa.
- Momentin 33.60.34 Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin nimike on muutettu. Uusi nimike on Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin.
- Momentin 33.60.35 Valtion rahoitus ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v) perusteluja muutettiin lisätalousarviossa siten, että määrärahaa saa käyttää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laajentamisen toimeenpanoon sekä korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen liittyvien valtionavustusten maksamiseen.
- Momentti 33.60.38 Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v) lisättiin lisätalousarviossa talousarvioon.
- Momentti 33.60.39 Palvelurakenteen kehittäminen on lisätty talousarvioon.
- Momentin 33.60.40 Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v) perusteluja täydennettiin lisätalousarviossa siten, että määrärahaa saa käyttää myös ensihoidon ilmailupalvelun oman tuotannon edellyttämiin yritysjärjestelyihin.

- Momentti 33.90.50 Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on muutettu kolmevuotisesta siirtomäärärahasta arviomäärärahaksi.

Valuuttakurssit muutettaessa ulkomaanrahan määräisiä saamisia ja velkoja Suomen rahaksi

Kirjanpitoyksiköllä ei ole ulkomaanrahan määräisiä saamisia. Ulkomaanrahan määräiset velat eivät ole olennaisia, joten niitä ei ole muutettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Velat on muutettu euromääräisiksi tapahtuman syntymispäivän kurssin mukaisesti ja syntyvät kurssierot käsitellään maksuperusteisesti.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat tuotot ja kulut, talousarviotulot ja -menot sekä virheiden oikaisut, jotka eivät ole merkitykseltään vähäisiä

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

Tilinpäätöstietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

Yhteistoiminnan kustannusten korvausten ja yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuuksien tilien numerointi ja sijainti tilikarttahierarkiassa muuttuivat vuoden 2020 alussa. Tilien kertymät raportoidaan tuotto- ja kululaskelmassa tilikarttahierarkian mukaisesti laskelman rivillä Palvelujen ostot. Aiemmin nämä erät on esitetty omalla rivillään Sisäiset kulut. Tuotto- ja kululaskelmassa esitetyt vuoden 2019 tiedot on muutettu vastaamaan vuoden 2020 käytäntöä.

Selvitys tilinpäätösvouden jälkeisistä olennaisimmista tapahtumista

Ei esitettävää tietoa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 2: NETTOUTETUT TULOT JA MENOT

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettä- vissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.01.01. Sosiaali- ja terveysminis- terion toimintamenot (S2)	Bruttomenot	40 479 083,17	41 361 000	28 036 681,74		40 479 083,17				38 941 859,35	
	Bruttotulot	8 490 083,17	7 550 000	7 790 754,68		8 490 083,17				7 790 754,68	
	Nettomenot	31 989 000,00	33 811 000	20 245 927,06	13 565 072,94	33 811 000,00	0,00	10 905 177,61	44 716 177,61	31 151 104,67	13 565 072,94
33.02.07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toimintamenot (S2)	Bruttomenot		100 000			100 000,00					
	Bruttotulot		0			0,00					
	Nettomenot		100 000		100 000,00	100 000,00	0,00		100 000,00		100 000,00
33.20.52. Valtionosuus työttö- myysetuuksien perusturvasta (A)	Bruttomenot	1 291 107 278,35	1 859 400 000	1 642 725 000,00		1 642 725 000,00					
	Bruttotulot	0,00	0,00	0,00		0,00					
	Nettomenot	1 291 107 278,35	1 859 400 000	1 642 725 000,00		1 642 725 000,00	216 675 000,00				

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 3: ARVIOMÄÄRÄRAHOJEN YLITYKSET

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	198 829 000	1 024 893,27	1
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	19 229 000	524 893,27	3
33.50.58. Rintamaveteraanien kotiin viettävät palvelut	179 600 000	500 000,00	0
Pääluokat yhteensä	198 829 000	1 024 893,27	1

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 4: PERUUTETUT SIIRRETYT MÄÄRÄRAHAT

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi		Peruutettu	
		Tilijaottelu	Yhteensä
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala			23 405 034,02
Vuosi 2018			23 187 965,11
33.01.25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät	0,56	
33.03.25.	Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus	4 621 699,92	
33.03.31.01.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	17 596 589,57	
33.03.31.02.	Perhevapaalta työmarkkinoille -pilotin toimeenpano	34 358,63	
33.03.63.	Eräät erityishankkeet	522 916,53	
33.60.30.	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	148 569,42	
33.60.31.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma ja eräät muut menot	263 828,48	
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	2,00	
Vuosi 2019			217 068,91
33.80.41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspäalvelujen kustannuksiin	217 054,91	
33.90.50	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	14,00	
Pääluokat yhteensä			23 405 034,02
Vuosi 2018			23 187 965,11
Vuosi 2019			217 068,91

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 5: HENKILÖSTÖKULUJEN ERITTELY

	2020	2019
Henkilöstökulut	28 572 614,19	26 804 817,22
Palkat ja palkkiot	28 073 081,71	26 345 602,16
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	499 532,48	459 215,06
Henkilösivukulut	5 042 727,93	5 081 942,06
Eläkekulut	4 542 717,55	4 658 076,23
Muut henkilösivukulut	500 010,38	423 865,83
Yhteensä	33 615 342,12	31 886 759,28
Johdon palkat ja palkkiot, josta	3 693 586,78	3 477 391,02
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	1 940,00	2 140,00
Johto	1 700,00	1 680,00
Muu henkilöstö	240,00	460,00

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 6: SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 7: KANSALLIS- JA KÄYTTÖOMAISUUDEN SEKÄ MUIDEN PITKÄVAIKUTTEISTEN MENOJEN POISTOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 8: RAHOITUSTUOTOT JA –KULUT

Rahoitustuotot	2020	2019	Muutos 2020-2019
Korot euromääräisistä saamisista	23 078,82	111 141,93	-88 063,11
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	-63,14	0,00	-63,14
Osingot	30 000 000,00	30 000 000,00	0,00
Muut rahoitustuotot	-4 952,72	0,00	-4 952,72
Rahoitustuotot yhteensä	30 018 062,96	30 111 141,93	-93 078,97
Rahoituskulut	2020	2019	Muutos 2020-2019
Korot euromääräisistä veloista	116,10	15 029,19	-14 913,09
Rahoituskulut yhteensä	116,10	15 029,19	-14 913,09
Netto	30 017 946,86	30 096 112,74	-78 165,88

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 9: TALOUSARVIOTALOUSTESTA ANNETUT LAINAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 10: ARVOPAPERIT JA OMAN PÄÄOMAN EHTOISET SIOITUKSET

Käyttö ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2020						31.12.2019	
	Kappale- määrä	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Julkisesti noteeraa- mattomat osakkeet ja osuudet			17 818 797,65			30 000 000,00		17 818 792,65
Alko Oy	10 000 000		16 818 792,65	100,0		30 000 000,00		16 818 792,65
STUK International Oy	1 000		1 000 000,00	100,0		0,00		1 000 000,00
FinnHEMS Oy	100		5,00	100,0		0,00		0,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			17 818 797,65			30 000 000,00		17 818 792,65

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	Kirjanpitoarvo 31.12.2020	Kirjanpitoarvo 31.12.2019
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	18 499 964,76	0,00
FinnHEMS Oy	18 499 964,76	0,00
Yhteensä	18 499 964,76	0,00

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 11: TASEEN RAHOITUSERÄT JA VELAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 12: VALTIONTAKAUKSET JA –TAKUUT SEKÄ MUUT MONIVUOTISET VASTUUT

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Ei esitettävää tietoa.

Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Sectori	Voimassa 31.12.2020	Voimassa 31.12.2019	Voimassa muutos 2020-2019	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2020
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0,00	0,00	0,00	10 000 000 000,00
<i>'Poikkeusolojen vakuutustakuu vakuutuslaitoksille 1)</i>	0,00	0,00	0,00	10 000 000 000,00
<i>Laki poikkeusolojen vakuutustakuusta (408/2007)</i>				
Takuut yhteensä	0,00	0,00	0,00	10 000 000 000,00

- 1) Käytettävissä olevana enimmäismääränä esitetään poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain (408/2007) mukainen valtion vastuun enimmäismäärä.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain

Ei esitettävää tietoa.

Muut monivuotiset vastuut

Ei esitettävää tietoa

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 13: TASEESEEN SISÄLTYVÄT RAHASTOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 14: TASEESEEN SISÄLTYMÄTTÖMÄT RAHASTOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 15: VELAN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 16: VELAN MATURITEETTIJAKAUMA JA DURAATIO

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 17: OIKEIDEN JA RIITTÄVIEN TIETOJEN ANTAMISEKSI TARVITTAVAT MUUT TIEDOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

15 ALLEKIRJOITUS

Tilinpäätöslaskelmat ja toimintakertomus on hyväksytty Helsingissä 26.helmikuuta 2021.

Aino-Kaisa Pekonen

Krista Kiuru

Thomas Blomqvist

Sosiaali- ja terveysministeri

Perhe- ja peruspalvelu-
ministeri

Pohjoismaisen yhteistyön
ja tasa-arvon ministeri

Kirsi Varhila

Kansliapäällikkö

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus.

Helsingissä / 2021

